

02 Rettigheter:
Bekymring over
ny norsk praksis

10 Ny bok:
Usminket fra Leger
uten grenser

22 Tips til julestria:
Årets beste bøker
fra land i Sør

Yrke: Finans-
spekulant
Side 24

BISTANDS AKTUELT

NR 10 – DESEMBER 2011 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

Den store seminar-jakten

På 1970-tallet introduserte bistandsgiverne ulike typer godtgjørelser for å premiere tanzanianere som ville øke sin kunnskap gjennom kurs og seminarer. 40 år etter jakter toppbyråkrater og politikere hotellseminarer og kurs som aldri før. En langhelg på hotell kan gi like mye i lønningsposen som en måneds vanlig arbeid. **Side 4**

B-POSTABONNEMENT

Gazas grense-
sprengere

Side 16

Rwandas president Paul Kagame mener Afrika i større grad må stå på egne bein. **Les mer på side 9**

Aktuelt

Taler der andre tier

Leder

Leger uten grenser byr på oppsiktsvekkende åpenhet om hvor vanskelig det er å drive nødhjelp i boken «Humanitarian Negotiations revealed». Den internasjonale nødhjelpsorganisasjonen snakker om det mange andre ikke tør si noe om: kompromissene som kreves når en hjelpeorganisasjon vil ha tilgang til ofre under krig og katastrofer.

MSF-legene innrømmer åpent at de forhandler med islamistgruppen al-Shabaab i Somalia, at de har spilt golf med generaler i Burma for å få lov til å bli i landet og at de ved en rekke anledninger har tiet om overgrep.

Organisasjonen har hjulpet og reddet livet til veldig mange mennesker gjennom årene. Ethvert land i krig, konflikt og fattigdom har sine politiske og økonomiske aktører. Noen opererer innenfor loven, veldig mange utenfor. Kompromissene Leger uten grenser har måttet godta har vært mange og de er vonde. Men de er neppe unike for denne organisasjonen.

At de taler der andre tier for å markere 40 år i verdens frontlinjer håper vi vil inspirere andre til å gjøre det samme.

Informasjon siger ut. Både aktører og ofre har tilgang til nyheter, analyser og propaganda på en helt annen måte enn tidligere. Videokameraer er blitt vanlige over hele verden. Internettkafeer finnes i de fleste av verdens småbyer. Sosiale medier har blitt en faktor og al-Shabaab har sågar logget seg på twitter for å ta propagandakrigen direkte med erkefienden Kenya.

Det nye landskapet, med sosiale medier i spissen, vil sette helt andre krav til hjelpeorganisasjonene i framtida. Det vil ikke være like lett å holde de vanskelige kompromissene unna offentligheten.

Desto viktigere er det at noen våger å ta førersetet i debatten, viser vilje til selvrefleksjon og åpenhet og stiller de vanskelige spørsmålene. Det har Leger uten grenser gjort på en forbilledlig måte.

BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarlig redaktør: Gunnar Zachrisen

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell fridom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

Gry Larsen, statssekretær i Utenriksdepartementet

– Norge bremser rettighetsarbeid

Uratiserte konvensjoner på menneskerettighetsfeltet hopper seg opp hos regjeringen. – En pinlig affære for Norge, mener Vegard Bye i Scanteam. **Av Ingvild Sahl og Tiril Skarstein**

Norge har lenge blitt sett på som en av de største forsvarerne av et internasjonalt lovverk som beskytter menneskerettighetene. Men nå begynner uratiserte konvensjoner og tilleggsprotokoller på menneskerettighetsfeltet å hope seg opp hos regjeringen. Fem år etter at konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter ble undertegnet har Norge enda ikke ratifisert avtalen. En konvensjon om beskyttelse mot tvungen forsvinning står også på vent. Det samme gjør konvensjonen om beskyttelse av fremmedarbeidere og deres familiemedlemmer som trådte i kraft i 2003. Den har Norge unnlatt å undertegne.

Mest oppmerksomhet har det imidlertid vært rundt Norges tilbake-

holdenhet mot å få på plass en internasjonal klagerett under Barnekonvensjonen. Men også på områder som tortur, og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter har Norge unnlatt å ratifisere sentrale, internasjonale avtaler (se faktaboks).

– Bondefanget

Ifølge Mads Andenæs, professor ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo, er Norge i ferd med å innta bunnplassering blant landene vi vanligvis sammenligner oss med. Han mener en liten gruppe «nasjonale juristaktivister» i forvaltningen, ledet an av regjeringsadvokat Sven Ole Fagermæs, nærmest har bondefanget regjeringen på menneskerettighetsfeltet.

– Disse «nasjonale juristaktivistene» har satt seg fore å blokkere alt

– Ingen bremsekloss

– DET AT VI BRUKER tid med noen av konvensjonene før vi ratifiserer dem, er riktig og en fordel for menneskerettighetene. Mange land signerer og ratifiserer uten at det har noe å si for den nasjonale oppfølgingen. Når vi ratifiserer skal vi vite at vi fra dag én skal kunne følge opp konvensjonens forpliktelser, sier statssekretær i Utenriksdepartementet, Gry Larsen.

Ifølge Larsen tar Norge sikte på å ratifisere konvensjonene om funksjonshemmedes rettigheter, om tortur og om tvungen forsvinning. Grunnen til at det har tatt tid, er at det fremdeles tas stilling til endringer i norsk lov eller praksis. Når det

gjelder de internasjonale klageordningene under konvensjonen om økonomiske, sosiale, og kulturelle rettigheter og Barnekonvensjonen, har ikke Norge tatt stilling til om de vil ratifisere eller ikke. Det eneste som er helt klart er at Norge ikke vil ratifisere FNs konvensjon om beskyttelse av fremmedarbeidere.

– Vil ikke Norges somling føre til at enkelte land får enda ett argument for ikke å respektere menneskerettighetene?

– Jeg oppfatter ikke at dette er tilfelle. Andre land vet at vi gjør dette grundig og at vi ønsker å leve opp til konvensjonene.

■ SOMALIA

16

hjelpeorganisasjoner, deriblant Flyktninghjelpen, er bannlyst av den islamistiske organisasjonen al-Shabaab.

Hadde det ikke vært fantastisk om Norad ikke eksisterte om 10 år? Det vil åpne for nye samarbeidsformer og nye måter å løse problemer på >>

Forfatter og bistandsekspert Mary B. Anderson fra Collaborative Learning Projects under Norad-konferansen 12. desember

Marokkanske ungdommer demonstrerer mot tortur foran den marokkanske ambassaden i London. Norge har enda ikke ratifisert en tilleggsprotokoll under FNs torturkonvensjon, som blant annet pålegger land å etablere en nasjonal torturforebyggende mekanisme.

FOTO: ALEX MILAN TRACY / SCANPIX

som har med menneskerettigheter å gjøre. En direkte foranledning er at staten har tapt noen saker, både for norske domstoler og internasjonale menneskerettsorganer, og at de ikke ønsker å gjøre det i fremtiden. Det er helt legitimt at statens advokater er opptatt av å begrense statens ansvar.

Men det blir en politisk svikt om dette fører til at Norge ikke bidrar til det internasjonale menneskerettsarbeidet som før, understreker han.

Kritikk

Vegard Bye, konsulent i Scanteam, har nettopp ledet en evaluering av Norges utviklingssamarbeid for å fremme menneskerettighetene. I rapporten vises det til et brev fra regjeringsadvokaten til Utenriksdepartementet, hvor regjeringsadvokaten argumenterer mot å innføre en internasjonal klageadgang under konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, fordi

Vegard Bye,
forsker i
Scanteam

Norge dermed vil bli tvunget til å avstå suverenitet.

– Selve forutsetningen for at man kan få land som Kina og Zimbabwe til å bedre sin menneskerettighetssituasjon, er jo at de faktisk avstår suverenitet til overnasjonale organer. Ved at Norge unnlater å ratifisere, gir vi på en måte opp dette prinsippet, og gjør det dermed også lettere for menneskerettighetsbrytende land å undra seg fra de internasjonale normene, frykter Bye.

– Pinlig

Hvert fjerde år blir menneskeretts-situasjonen i alle land i verden eva-

Konvensjoner og tilleggsprotokoller Norge ikke har ratifisert

- FNs konvensjon om funksjonshemmedes rettigheter
- FNs konvensjon om beskyttelse mot tvungen forsvinning
- FNs konvensjon om beskyttelse av fremmedarbeidere og alle medlemmer av deres familie.
- Frivillig protokoll til konvensjonen om tortur. Her kreves det blant annet at landene etablerer en nasjonal tortur-forebyggende mekanisme.
- En internasjonal klagemekanisme under konvensjon om økonomisk, sosiale og kulturelle rettigheter.
- En internasjonal klagemekanisme under Barnekonvensjonen.

luert. Under Norges siste evaluering i 2009 fikk Norge hard kritikk av land Norge selv pleier å kritisere. Årsaken var de manglende ratifiseringene.

– Det er en pinlig affære for Norge. UD framholder at kritikken kom fra land som er ute etter å ta oss fordi vi har kritisert dem. Men det er jo det som er hele poenget. Disse landene pleier Norge vanligvis å kunne kritisere for manglende respekt for menneskerettighetstraktatene, og det blir jo mye vanskeligere når vi selv slutter å ratifisere dem, sier Bye.

Professor Mats Andenæs tror ikke Utenriksdepartementet og politikerne har tatt inn over seg omfanget av de konvensjoner og tilleggsprotokoller Norge nå har unnlatt å ratifisere. Han tror saken er ytterst pinlig for departementet og for Norge.

– Norge, som internasjonal menneskerettsaktør, mister troverdighet. Nå må det tas politisk ansvar. Juristaktivistene kan ikke lenger få ture frem, sier han. ■

– Gir et forklaringsproblem

Regjeringsadvokat Sven Ole Fagernæs innrømmer at regjeringsadvokaten har vært skeptisk til flere av de nye konvensjonene på menneskerettighetsfeltet. Dette er imidlertid en del av en langt større debatt om hvor langt den såkalte «rettsliggjøringen» av samfunnet bør gå.

Fagernæs har inntrykk av at professor Mads Andenæs tillegger Regjeringsadvokaten mer myndighet enn de har.

– Vårt syn kommer til uttrykk i høringsaker på linje med andre høringsinstanser. Det er regjering og Storting som bestemmer politikken, sier han.

Dagfinn Høybråten (KrF)

Ine Marie Eriksen Søreide (H)

DET ER VANSKELIG å drive internasjonalt påvirkningsarbeid når Norge ikke selv går foran med et godt eksempel, mener opposisjonen på Stortinget.

– Det er legitimt å gjøre en grundig jobb for å sikre at vi kan etterleve disse konvensjonene, men det er ikke legitimt å somle og å hale ut tiden, slik en har gjort i forbindelse med konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter, sier stortingsrepresentant Dagfinn Høybråten (KrF).

Både han og leder av Stortingets utenriks- og forsvarskomiteé, Ine Marie Eriksen Søreide (H), mener manglende ratifiseringer kan gi Norge mindre troverdighet i arbeidet med å promotere menneskerettigheter internasjonalt.

– Det er jo ikke slik at disse lovene går langt utover de rettighetene som allerede er

sikret i norsk lov. Konvensjonene er ofte et minste felles multiplum. Internasjonalt ser det rart ut at et land som Norge, som har lite å risikere, ikke ratifiserer, samtidig som vi ber andre land om å gjøre det, understreker Søreide.

Også sivilsamfunnsorganisasjonene mener manglende ratifikasjoner gir Norge et forklaringsproblem.

– Norsk signering og ratifisering av en internasjonal klageadgang under Barnekonvensjonen vil være viktig for at vi med troverdighet skal kunne oppmuntre andre land, der barns rettigheter ikke står like sterkt, til å sikre barna disse rettighetene, sier Marianne Hagen, seksjonsleder i Redd Barnas norgesprogram. ■

4 **Aktuelt**

Toppbyråkrater på jakt

Bistandsgiverne er lei av å finansiere afrikanske eliters jakt etter frynsegoder og godtgjørelser. Et tre-dagersseminar på hotell kan ofte gi like mye i lønningsposen for en lege eller toppbyråkrat som en hel måneds vanlig arbeid. Nå sier giverne stopp.

Av **Gunnar Zachrisen, i Tanzania**

«**K**ompetansebygging» har vært blant de aller flotteste honnørordene i internasjonal bistand de siste par-tre tiårene. Milliarder av kroner har blitt bevilget av Norge og andre bistandsgivere for å styrke mottakerlandenes evne til selv å ta seg av sentrale myndighetsoppgaver.

På alle nivåer – fra topp til bunn – har leger, lærere, økonomer, ingeniører og toppbyråkrater stått i kø for å reise på seminarer, konferanser, kurs og feltbesøk. Alle ønsker å supplere en beskjeden statlig lønn med fete godtgjørelser. Men topledere håver inn mye mer enn andre.

Blant bistandsgivere, opposisjonspolitikere, akademikere og i deler av pressen i Øst-Afrika er det økende kritikk av frynsegodene som tilfaller toppsjiktet av politikere og byråkrater. På toppmøtet om internasjonal bistand i Busan nylig advarte britenes tidligere statsminister Tony Blair mot ukulturen.

– Å bygge kapasitet er ikke å organisere opplæringsseminarer for statsansatte. Det er det samme som å snakke og ikke gjøre noe. Fokus må være på hvordan toppfolk bruker tiden. En god administrasjon må bygges rundt den som tar avgjørelsene, sa Blair.

Feil fokus

Norges ambassadør i Tanzania, Ingunn Klepsvik bekrefter at godtgjørelser og frynsegoder har vært et tema i budsjettstøttedialogen i landet. – Denne typen godtgjørelser påfører landet store utgifter, og det kan være en uheldig måte å kompensere folk på når lønnen er lav. Det kan lett føre til feil fokus.

Interessen for å delta på seminarer og konferanser kan gå på bekostning av oppgavene man skal løse på egen arbeidsplass, sier Klepsvik.

Hun mener at giverne må ta sin del av skylden for å ha innført «per diem»-kulturen i landet. Det skjedde tidlig på 1970-tallet. Ifølge ambassadøren var en av hensiktene å sikre at fagfolk ble i landet.

Reise- og seminarkostnader var også et viktig tema i avsløringen av korrupsjon og misligheter i det norsk-støttede naturressursprogrammet i Tanzania som Aftenposten nylig omtalte, og det er snakk om betydelige summer. Anslagsvis 50-70 prosent av 300 millioner kroner som Norge støttet Naturressurs- og turismedepartementet med i årene 2003-07 ble brukt til hoteller, kurs og seminarer, herunder store beløp i «per diem» for statsansatte.

Uteblir

I det fattige landet er alle enige om at «per diem»-kulturen har fått utvikle seg altfor langt, særlig blant politikere og statsansatte. Flere kilder forteller til Bistandsaktuelt utsendte om deltakere som uteblir eller drar fra seminarer, kurs og pressekonferanser dersom det ikke gis frynsegoder eller reisestøtte.

Arrangørene av seminarer kan være både statlige tanzanianske institusjoner, lokale organisasjoner, FN og bilaterale givere. I alle tilfeller er det bistandspenger involvert. Rundt 29 prosent av det tanzanianske statsbudsjettet er finansiert av utenlandsk bistand.

Føler seg presset

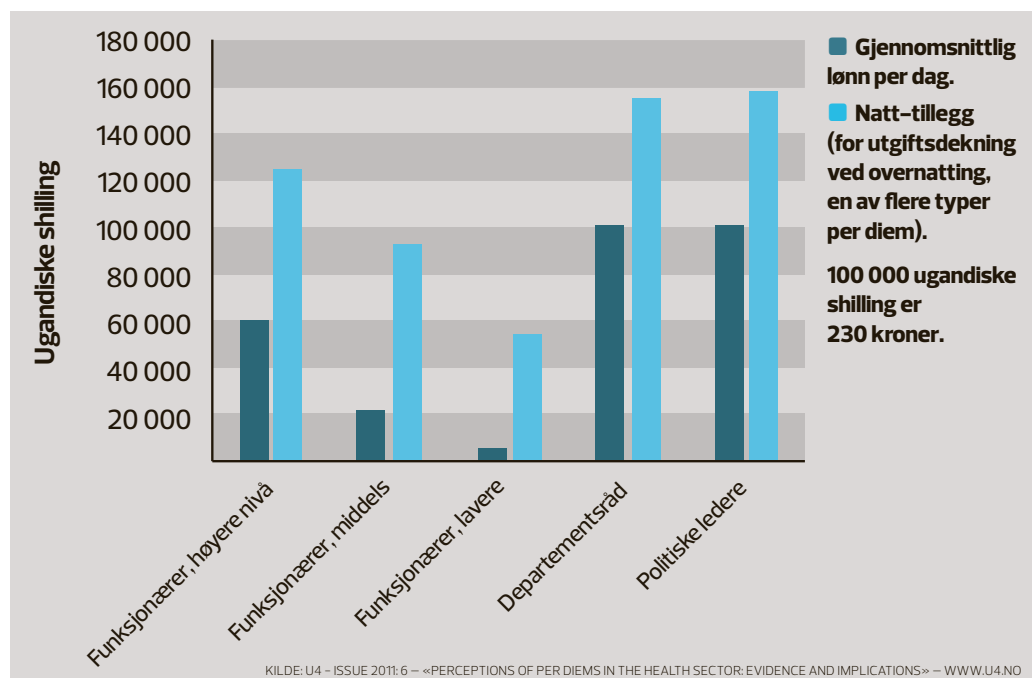
– Skal vi få tjenestemenn ute i distriktene til å møte fram, er vi nødt til å →

Ingunn Klepsvik

Gjennomsnittlig lønn per dag sammenlignet med «per diem» (natt-godtgjørelse) i Uganda, ulike typer statlige ansatte

etter kurs og seminarer

Firehjulstrekere er svært vanlige blant regjeringstopper og toppbyråkrater i Tanzanias økonomiske hovedstad Dar es Salaam. Kilometergodtgjørelser representerer en betydelig tilleggsinntekt for mange statsansatte.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

«Per diem»

■ «Per diem» er latin for «per dag». En fast godtgjørelse fra arbeidsgiver, bistandsorganisasjon eller kunde for å dekke en ansatts daglige utgifter, for eksempel til hotell, mat og/eller reise.

■ Hensikten er å dekke faktiske utgifter, oppmuntre ansatte til å øke sin kompetanse og å motivere dårlig betalte ansatte til økt innsats.

■ I Tanzania vil størrelsen på godtgjørelsen variere fra departement til departement og fra organisasjon til organisasjon. I noen tilfeller vil hele eller deler av utgiftsdekningen skje på basis av kvittering for faktiske utgifter istedenfor faste satser.

Så mye får de – i tillegg til lønn

Tanzania:

Parlamentsmedlem – godtgjørelser per dag:

■ Frammøtehonorar: 200 000 TZS (700 kr.)

■ Reise – per diem: 80 000 TZS (280 kr.)

■ Bensingodtgjørelse: 50 000 TZS (175 kr.)

■ Sum godtgjørelser per dag: 330 000 TZS = 1150 kroner.

Godtgjørelsene kommer i tillegg til vanlig lønn, samt en rekke ulike tilskudd.

Kilde: The Citizen, Dar es Salaam, 28. og 29. nov. 2011.

Kenya:

Parlamentsmedlem – godtgjørelser per dag:

■ Frammøtehonorar komité eller utvalg per dag: 10 000 KES. (645 kr.)

■ Frammøtehonorar plenum per dag: 4000 KES (260 kr.)

■ Sum godtgjørelse per dag: 14 000 KES (900 kr.)

I tillegg kommer ordinær lønn, samt tilskudd til politikerens hus, reise, vedlikehold av bil- og kilometergodtgjørelse.

Som et supplement til vanlige komiteer er det vanlig å sette ned ulike adhoc-utvalg som også medfører «allowances». I øyeblikket finnes det slike utvalg for å se nærmere på temaer som svekkelse av verdien

på kenyanske shilling, økte levekostnader, internflyktinger og kvegtyverier.

Kilde: Sunday Nation, Nairobi, 27. nov. 2011

Norsk bistand

■ Norge gir bilateral bistand til flere av landene i Øst-Afrika. Både Tanzania, Malawi, Kenya og Uganda er bistandsmottakere.

■ Tanzania og Malawi får støtte direkte til sine statsbudsjetter.

■ I Malawi er Norge en viktig bistandsgiver innen helsesektoren.

6 Aktuelt

← betale dem på en eller annen måte. Skjer opplæringen på deres eget hjemsted, er vi i hvert fall nødt til å spandere lunsj. Er det utenfor, er vi nødt til å gi «per diem», forteller lederen av det statlige programmet for eiendoms- og næringsregistrering Ladislaus Salema.

Han mener at det er på høy tid å rydde opp i «et skjevt system» der statstjenestemenn tjener mer på å dra på seminarer og kurs enn på å utføre sine vanlige jobbpplikter.

– Dette er et stort problem, som betyr store utgifter for alle deler av statsapparatet, fastslår den kjente økonomen og samfunnsforskeren Samuel Wangwe.

Stor utgift

Utgiftene har økt kraftig det siste tiåret. I 2009-10 tilsvarer beløpet som går til ulike godtgjørelser 59 prosent av totale statlige lønninger og pensjoner, ifølge organisasjonsnettverket Policy Forum.

Professor Wangwe, som er en av landets fremste økonomer, mener at utbetalinger av romslige reise-, natt- og kostgodtgjørelser er helt feil måte å motivere folk til å skaffe seg kunnskap og kompetanse. – Ikke betal folk for å møte opp på et seminar. Gi dem gjerne gratis lunsj, men reisen til og fra bør være deres eget bidrag, oppfordrer han.

For kursing av folk i hovedstaden mener han at selve kurset også bør finne sted nær deres egen arbeidsplass, slik at staten skal slippe utgifter til reisestøtte.

Universitetet sa stopp

På University of Dar es Salaam møter vi jusprofessor og korrupsjonsekspert Florens D.A.M. Luoga. Han forteller at universitetet har sluttet å utbetale godtgjørelser til ansatte som vil på kurs og seminarer.

– Tidligere utbetalte vi «per diem», men det førte til at folk jaktet på se-

Det er de høyeste oppe i systemet som stikker av med de fleste frynsegodene. Lite havner hos den ansatte på myndighetenes lokale distriktskontorer.

FOTO: KIZITO MAKUVE

Økonomen Samuel Wangwe

minarer istedenfor å gjøre jobben sin, sier Luoga.

Ifølge professoren vedtok universitetsrådet å avvikle praksisen. Det har betydning betydelig reduserte utgifter til opplæring, og folk er oftere å se på jobb.

– Jeg må sikre at staben min gjør jobben sin. For hver gang vi ikke utbetaler slike godtgjørelser, så bedrer det holdningene hos de som får opplæring, fastslår han.

I et land der sykehusene mangler medisiner og der skriveblokk og blåpapir ennå er like mye i bruk som pc-er og kopimaskin, har politikernes og toppbyråkratens godtgjørelser og frynsegoder blitt en for stor utgift på de statlige budsjettene.

Bistandsgiverne er opptatt av problematikken. Ifølge Norges ambassadør Ingunn Klepsvik har Tanzanias finansminister annonsert betydelige

kutt i bevilgningene til «allowances» på neste års budsjett.

«Forræderi mot velgerne»

Men finansministeren har ikke full kontroll på alle landets politiske institusjoner. Dagen etter intervjuet med Klepsvik kan vi lese på førstesiden av avisen The Citizen at parlamentet i Dodoma har vedtatt å tredoble sine egne «sitting allowances», godtgjørelser de folkevalgte kan få ved å skrive seg på en liste ved møtenes begynnelse og slutt. Det skjedde til tross for stor oppmerksomhet rundt problematikken i mediene og knallhard kritikk fra opposisjonen.

– De folkevalgte burde forstå at det å ta imot godtgjørelser for fram møte er et forræderi mot velgerne. Landets økonomi er ikke i stand til å takle så store utbetalinger, sier opposisjonslederen Zitto Kabwe fra par-

Leder av landrettighetsorganisasjonen Hakiardhi, Yefred Myenzi, er frustrert over slappe holdninger til opplæring.

FOTO: KIZITO MAKUVE

Småbønder krever gratis lunsj for å gå på seminar

Tendensen til å kreve betalt for å få opplæring har også nådd grasrota i Tanzania. **Av Gunnar Zachrisen**

– FOLK ER IKKE LENGRE fornøyd med å få gratis opplæring. De krever samtidig betaling eller gratis mat for å møte opp, sier leder av den frivillige organisasjonen Hakiardhi Yefred Myenzi.

Han mener at folks holdninger er påvirket negativt – at penger og goder er blitt det primære, ikke det å lære noe som er nyttig for dem.

For organisasjonen, som arbeider med bevisstgjøring rundt boligspørsmål og landrettigheter, betyr holdningsendringene også ekstra utgifter. Først må den betale utgifter til kursmateriell, deretter må den sørge for transport og lønne sine kursholdere. Så til slutt må den

betale gratis lunsj for de som møter fram.

– Tidligere kunne man forvente å bli påspandert mat når man reiste ut i landsbyene for å dele viktig kunnskap. Nå er det omvendt. Småbøndene krever at vi skal betale maten, og argumenterer med at de har tapt arbeidstid på å møte fram, sier Myenzi.

Ifølge rettighetsaktivisten sammenligner folk i små landsbyer ofte med andre organisasjoner de har møtt.

– Du kan være sikker på at en eller annen aidsorganisasjon har vært der før oss. Det er ikke sikkert de husker hva som ble sagt, men alle husker at de fikk gratis mat, sier han.

– Tidligere utbetalte vi «per diem», men det førte til at folk jaktet på seminarer istedenfor å gjøre jobben sin, sier jusprofessor og korrupsjons-ekspert Florens D.A.M. Luoga.

Slik opplever helseansatte «per diem»-kulturen

Forskere fra Boston University og Makerere-universitetet har på oppdrag fra korrupsjonssenteret U4 og Chr. Michelsens institutt intervjuet 41 helsearbeidere i Uganda og Malawi. Helsearbeiderne er enten fra det statlige helsevesenet eller fra private organisasjoner i samme sektor. Her er noen av svarene de fikk. **Av Gunnar Zachrisen**

«Det jeg kan si er at vi er helt avhengige av disse godtgjørelsene for å gjøre jobben vår. Vi klarer oss ikke uten, fordi det ellers ikke vil være noe transport for å komme oss ut i felten.»

Ugandisk statsansatt.

«Tjenestemenn befinner seg alltid i Kampala, og gjerne på mer enn ett seminar per dag, bare for å kunne underskrive og på den måten få pengene...»

Ugandisk ansatt ved statlig distriktskontor.

«De (godtgjørelsene) hjelper til å dekke opp for ting hjemme. Det bidrar til og med til at vi kan betale skolepenger for barna, fordi den statlige lønna er veldig lav. Vi gjør en masse for disse pengene, og de hjelper oss til å holde det gående selv om det er midt i måneden.»

Malawisk funksjonær på mellomnivå.

«Funksjonærer (sjefene våre) skisserer budsjetter for aktiviteter, men vi drar aldri ut i felten. De bruker pengene på seg selv... Andre ringer tjenestemenn på distriktskontorer for å skaffe falske kvitteringer. Hensikten er å vise at aktiviteter skjedde, som i virkeligheten aldri ble arrangert.»

Ansatt ved utviklingsorganisasjon i Malawi.

«Det er alltid krangling... Om jeg ikke har en slektning høyere opp (i systemet), så betyr det at jeg for det meste blir utelatt (fra feltbesøk).»

Malawisk funksjonær på lavere nivå.

«Tjenestemenn som har kontakter høyere oppe kidnapper aktiviteter som har mange godtgjørelser knyttet til seg. Dette har resultert i interne konflikter som virker inn på teamarbeidet.»

Ugandisk funksjonær på mellomnivå.

«Om de i utgangspunktet skal gi godtgjørelser til 100 mennesker som har vært på en workshop (men) bare 70 møter opp, forfalsker de underskriftene for de 30 som ikke kom – og tar pengene selv.»

Funksjonærer på mellomnivå i Uganda og Malawi.

KILDE: «PERCEPTIONS OF PER DIEMS IN THE HEALTH SECTOR: EVIDENCE AND IMPLICATIONS». TARYN VIAN, CANDACE MILLER, ZIONE THEMBA, PAUL BUKULUKI (2011). U4 ISSUE 2011: 6. CHR. MICHELSENS INSTITUTT, BERGEN.

Les mer om per diem og andre godtgjørelser: www.U4.no

tiet Chadema til avisen The Citizen 29. november.

Kabwe har siden 8. juni i år nektet å motta «sitting allowances» i forbindelse med møter i parlamentet i Dodoma.

Hotell-stopp

I nabolandet Malawi har bistandsgiverne gått enda lenger i å stille detaljerte krav til myndighetene. Håpet er å redusere de økende statlige utgiftene til møter og seminarer.

I et brev til regjeringen sist måned skisserte givere flere innsparingstiltak. Brevet var undertegnet av til sammen 13 givere, blant dem Norge.

For å få ned kostnadene vil givere at møter, kurs og seminarer heretter skal holdes i myndighetenes eller givernes møtelokaler. Det eneste unntaket skal være når det arrangeres spesielle høyprofilerte møter med særlig begrunnelse og

godkjenning fra regjeringen.

Hotellbransjen i landet frykter konsekvensene hvis regjeringen gir etter for kravet. Regjeringen har nemlig allerede innført forbud mot å holde seminarer og møter på luksushotellene langs bredden av Lake Malawi-sjøen, etter press fra givene. Mange hoteller har levd av slike giverfinansierte seminarer.

Samtidig har regjeringen sagt at «sitting allowances» (møtegodtgjørelser) ikke skal utbetales til deltakere som kommer fra samme område, by eller distrikt som der arrangementet blir holdt. I tillegg har landets president Bingu wa Mutharika innført begrensninger på utenlandsreiser som foretas av statsråder, departementsråder og andre høytstående statsansatte.

Bidrar til svindel

En ny rapport om korrupsjonen i Malawi viser samtidig at forfalskninger av reiseregninger er en særlig vanlig form for svindel med offentlige midler.

Også det hjemlige norske fagmiljøet er opptatt av problematikken rundt «allowances». Erfarne konsulenter fra Chr Michelsens institutt (CMI) i Bergen er i øyeblikket i ferd med å slutføre en studie av de ulike ordningene rundt statlige godtgjørelser i Etiopia, Malawi og Tanzania. Rapporten er bestilt av Norads evalueringsavdeling og vil trolig foreligge i januar.

CMI har tidligere gjort to studier av effekter av «per diem» i helsesektoren i Malawi og Uganda. Studiene (se sidesak) konkluderer med at ordningen har mange negative effekter. Blant disse er økte kostnader, konflikter mellom ansatte, redusert effektivitet og økte muligheter for korrupsjon. ■

Køene er ofte lange på sykehuset Kamuzu Central Hospital i Malawis hovedstad. En av årsakene er at personalet ofte er på seminarer og kurs.

FOTO: KEN OPPRANN

« One does not have to sit through the whole session to qualify for payment. It is not uncommon to see an MP rushing into the House five minutes to the end of the evening session at 6.30 pm just to have his name on the attendance list. Others barely spend half an hour in the chambers, while others just come in, greet their colleagues and walk out »»

Sunday Nation, Nairobi, i en omtale av politikernes møtegodtgjørelser 27. november i år.

8 Aktuelt

■ VÆRET

60

millioner kroner har Norge lovet å gi til verdens meteorologiorganisasjon. Pengene skal gjøre afrikanske land bedre forberedt på klimaendringene.

■ MALARIA

Genmodifisert mygg kan redde liv

Mygg som har fått en genetisk «makeover» kan potensielt bremse spredningen av malaria, hevder forskere tilknyttet Johns Hopkins University i USA. Forskerne har lyktes i å aktivisere et gen som hindrer at myggen utvikler malaria. Det er imidlertid svært usikkert hvilke konsekvenser det vil få å slippe malariaresistente mygg ut i naturen, ifølge avisa The Christian Science Monitor.

—Vi blir stadig bedre

Tanzanias finansforvaltning og kontrollrutiner er til å stole på og blir stadig bedre, forsikrer finansminister Mustafa Mkulo. Samtidig erkjenner han at korrupsjon er et omfattende problem «i noen sektorer». **Av Gunnar Zachrisen, i Tanzania**

Finansministeren kjenner godt til at det har vært avslørt svinde i et norskstøttet naturresursprogram i Tanzania og at saken har fått bred omtale i Norge. Samtidig har korrupsjon vært et hett tema i dialogen med bistandsgiverne, etter at kontrollkomiteen i parlamentet framla en kritisk rapport.

Slik svarer Tanzanias finansminister når Bistandsaktuelt spør ham om Norge kan føle seg trygge på at bistandspengene til Tanzania brukes på en god og kostnadseffektiv måte:

– Vi har en rekke kontrollmekanismer på plass, og jeg tror jeg kan forsikre norske skattebetalere at pengene forvaltes og kontrolleres på en skikkelig måte, sier han.

Åpen holdning

Den 65-årige ministeren mener at regjeringen har en åpen holdning til å diskutere og svare på spørsmål fra bistandsgiverne, som ledd i den såkalte budsjettstøttedialogen. Det er til sammen 12 bilaterale givere og to utviklingsbanker involvert i denne dialogen. I tillegg er regjeringens bruk av bistandspenger gjenstand for uavhengig parlamentarisk kontroll.

– Parlamentet har en kontrollkomité som kan stille alle de spørsmålene de ønsker, sier Mkulo.

Det var denne komiteen som nylig foretok sin egen granskning av den såkalte Richmond-skandalen, knyttet til en kontrakt på energileveranser, og konkluderte med at regjeringens egen rapport om saken ikke sto til troende. Parlamentet mener det er grunn til å tro at det har skjedd omfattende korrupsjon og stiller kritiske spørsmål ved både statsadvokatens og anti-korrupsjonsbyråets evne og vilje til å granske saken. Tidligere har

både en statsminister og to tidligere energiministre måttet trekke seg fra sine verv som følge av skandalen.

«På noen områder»

Selv karakteriserer finansministeren korrupsjon som «tilstedeværende» og «på noen områder omfattende». Den 65-årige tidligere revisoren mener samtidig at korrupsjonsproblemet ikke er så omfattende som pressen vil ha det til. Mkulo nevner offentlige innkjøp, politiet og domstolene som områder og sektorer der det er spesielle utfordringer med korrupsjon.

– Har kontrollmekanismene blitt forbedret de siste årene?

– Ja, kontrollmekanismene har blitt bedre. For det første har riksrevisjonen vår blitt styrket. De har både fått flere ansatte og flere kontorer, men den har også blitt mer uavhengig. Alle ministerier blir gjenstand for uavhengig kontroll, og de er uten mulighet til å påvirke riksrevisorens konklusjoner. Rapporten sendes direkte til presidenten, landets statsoverhode. Deretter sender presidenten rapporten til parlamentet. Dette er med på å sikre at all bistand, inkludert Norges, blir

«

...i løpet av perioden 2020–25 skal Tanzania ha nådd en status som mellominntektsland»

Mustafa Mkulo, finansminister

skikkelig forvaltet og gjenstand for jevnlig kontroll.

Skatteinntekter

– Norge har ytt bistand til Tanzania i omlag 50 år. Når regner finansministeren med at landet skal klare seg uten bistand?

– Det er et veldig, veldig vanskelig spørsmål å svare på. Jeg kan ikke love at det vil skje for eksempel i 2015. Vi har en femårsplan for 2011–2016 med en helhetlig visjon som strekker seg til 2025. Vår avhengighet av utenlandsk bistand vil bli redusert, men neppe eliminert, sier Mkulo.

Ifølge den tidligere revisoren arbeider landet hardt internt med å øke skatteinntektene, og han understreker at skatteinntektene er tilstrekkelige til å dekke Tanzanias løpende driftsutgifter.

– Men til «utviklingsbudsjettet» trenger vi fortsatt tilskudd av utenlandske midler. Vi trenger også å få inn utenlandske midler for investeringer i infrastruktur, som vei og jernbane, samtidig som vi er i gang med ulike tiltak for å bedre energisituasjonen. En bedre og sikrere energiforsyning vil gi mer produksjon, som igjen vil gi skatteinntekter til regjeringen som igjen vil gjøre oss mindre avhengig av utenlandsk bistand.

– Og hva er målet?

– Hvis vi lykkes på disse områdene, er det vår idé at Tanzania i løpet av perioden 2020–25 skal ha nådd en status som mellominntektsland. Da vil vi også trolig kunne begynne å si at vi ikke lenger trenger bistand, sier Mkulo.

– Best i Øst-Afrika

Norges ambassadør Ingunn Klepsvik mener Tanzanias vilje til åpenhet rundt forvaltningen av bistandsmidlene har blitt mye bedre enn hva den var. Hun sier samtidig at det også er rom for forbedringer.

– Det har skjedd en oppmuntrende utvikling i landets riksrevisjon. Fra å være en av de svakest regnes den nå som den beste i Øst-Afrika. Men landet er også inne i prosesser rundt demokratisk kontroll, åpenhet og innsyn som det vil ta lengre tid å se resultatene av, sier hun.

Budsjettstøtte, herunder dialog om demokratisering og god forvaltning, bistand til helsesektoren og klima/skog er de tre store satsingene i Norges bistand overfor Tanzania.

– Budsjettstøtten har vært viktig for at landet selv skulle kunne prioritere det den mener er riktig. På den måten blir det et større eierskap og en mer langsiktig tenkning i planleggingen, og ikke bare giverlandenes prioriteringer av sosiale sektorer, sier Klepsvik.

Hun mener at landet gjennom budsjettstøtte også settes i stand til å prioritere satsinger som på ulike måter kan bidra til økonomisk utvikling. Dette vil i neste omgang bidra til velstandsutvikling for folk flest og større uavhengighet av internasjonal bistand.

– Det skal også sies at Tanzanias regjering har gjort en formidabel innsats de siste årene, både på helsemålene generelt og på utdanningsfeltet, sier hun. ■

gz@norad.no

– Vårt forhold til Norge er varmt. Ja, veldig, veldig varmt, sier Tanzanias finansminister Mustafa Mkulo. Her møter han Norges ambassadør i Tanzania Ingunn Klepsvik under et møte med bistandsgiverne i Dar es Salaam. FOTO: KIZITO MAKUJE

Norsk bistand

■ Tanzania er Norges største bistandsmottaker de siste 50 årene. Tilsammen har norske skattebetalere siden 1962 bidratt med 14,7 mrd. kroner til det østafrikanske landet.

■ «Det bilaterale samarbeidet mellom Norge og Tanzania er svært godt», heter det på UD's nettsider.

■ Bistanden til landet var i fjor 749 millioner kroner.

■ MALARIA

Medisinsk gjennombrudd

Verdens første vaksine mot malaria, som skal halvere risikoen for malaria blant barn i Afrika sør for Sahara, er av TIME Magazine kåret til en av de ti største medisinske gjennombruddene i 2011. Vaksinen er nå under utprøving.

«Vestlige givere må slutte å bygge skoler og helsestasjoner. På denne måten bidrar gode intensjoner til å frata myndighetene et ansvar de bør ha og prøves etter»

Biskop Zac Niringiye fra Uganda under en konferanse om utvikling og verdighet

Nytt veikart for bistand

De nye giverlandene Kina, India og Brasil slutter seg til det nye globale partnerskapet for effektivt utviklingssamarbeid. Et nytt felles bistandskart er tegnet, men bruk er frivillig.

Av Jan Speed i Busan, Sør-Korea

På overtid ble resultatdokumentet, Busan Partnership Document, forhandlet fram og presentert for 2500 delegater på Det fjerde høynivåmøtet om bistandseffektivitet i Busan, Sør-Korea i slutten av november. Det var et passende sted. For femti år siden var byen fattig, utbombet og landet var den største mottakeren av bistand fra USA.

Nå er Sør-Korea blitt bistandsgiver og høyblokkene vokser i takt med økonomien.

Trenger India og Kina

Etter en del usikkerhet bestemte Kina, India og Brasil å slutte seg til et felles dokument som skal få tradisjonelle givere, mottakerland, privat næringsliv, bistandsstiftelser og det sivile samfunn til å gå delvis i samme retning.

– Det er et stort steg framover at Kina er ved samme bord, men det er synd at de ennå ikke er villige til å love å handle ut fra dette dokumentet, sier Antonio Tujan, en av forhandlerne for det sivile samfunn, som for første gang var med i forhandlingene.

– Busan-konferansen er et steg fram. Vi har lært av tidligere erfaringer. Resultatet er over gjennomsnittet. Jeg gir det 6 eller 7 av 10 mulige poeng, sier Rwandas president Paul Kagame til Bistandsaktuelt.

Busan-dokumentet slår fast at bistand «bare er en del av løsningen» og at det er en katalysator for å redusere fattigdom, fremme økonomisk vekst og bærekraftig utvikling. Norges miljø- og utviklingsminister Erik Solheim innrømmer at han ikke er så opptatt av hver eneste formulering i sluttdokumentet.

– Prosessen har vært av stor be-

tydning. Det viktigste med konferansen er at den handlet om å skape utvikling og ikke bare om å gi bistand. De nye rammene passer svært godt inn i norsk utviklingspolitikk, sier Solheim.

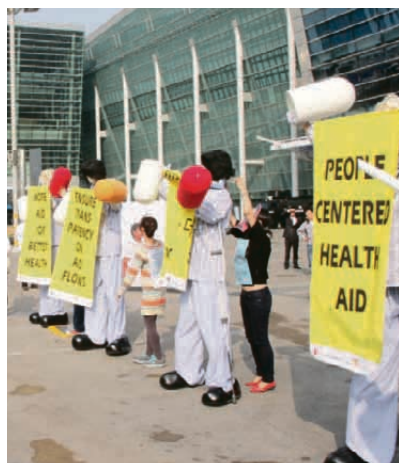
Mottakernes behov

De nye spillereglene, som det var bred enighet om i Busan, slår fast at giverlandene skal legge mindre føringer for bistand og handle ut ifra mottakerlandenes egne definerte behov. Dette er en målsetning mer enn en forpliktelse.

Kagame mener dette er viktig for å unngå at den store bistandsindustrien i Vesten blir permanent og undergraver staten i utviklingsland.

– Utviklingsland bruker mer tid på å forholde seg til ulike givere enn de bruker på faktisk utviklingsarbeid, sier han.

En rapport fra japanske og sørkoreanske bistandsorganer viser at mottakerland får i snitt besøk av 263

En rekke organisasjoner demonstrerte under møtet i Busan. FOTO: JAN SPEED

Rwandas president Paul Kagame mener Afrika i større grad må stå på egne bein.

FOTO: JAN SPEED

«Afrika trenger også å få orden i egne saker. Vi må ikke tro at andre vil løse våre problemer»

Paul Kagame, president i Rwanda

delegasjoner fra giverland i året og at en tredjedel av arbeidstiden til høyere embetsmenn innen finanssektorene går med til møter med givere. I Kenya og Ghana har myndighetene innført «delegasjonsfrie» perioder slik at byråkrater kan jobbe utforstyrret.

Innfri løfter til Afrika

Kagame mener det er på tide at vestlige givere innfrir sine løfter til Afrika.

– Men Afrika trenger også å få orden i egne saker. Vi må ikke tro at andre vil løse våre problemer, sier Kagame.

Rwandas president mener bistand må støtte opp om utviklingen av styringskompetanse i mottakerlandene slik at de kan levere tjenester til egen befolkning. Og at givere må slutte seg til det afrikanske land selv prioriterer.

– Dette gir grunn til ettertanke. Vi ønsker ofte at norsk bistand skal fremme verdier som kanskje ikke er det mottakerlandene vil prioritere. Her er det mange dilemmaer, sier utviklingsminister Erik Solheim. Han understreket at en sterk stat er en forutsetning for utvikling i et land.

Bundet bistand

Farida Bena i Oxfam International viser til at OECD selv har dokumentert at bistandsgivere som bruker egne konsulenter og tjenester i stedet for å sette oppdrag ut på internasjonalt anbud øker prisen på prosjekter med 15 til 30 prosent.

– Dette er penger som kunne ha vært brukt på bedre måte, sier hun.

I likhet med mange av aktivistene som deltok på Busan-møtet er også Bena og Oxfam opptatt å få aksept for en rettighetsbasert tilnærming til bistand.

– For å fremme utvikling må det

være et sivilt samfunn som går foran og sjekker hva bistanden blir brukt til og hva skattepenger går til. Det er en rettighet og en frihet. Du kan ikke skille mellom å redusere fattigdom, økonomisk vekst og menneskerettigheter, sier Bena.

Aktivister mener likevel det har vært framgang på en rekke fronter:

■ Organisasjonen BetterAid mener de har oppnådd både økt oppmerksomhet rundt korrupsjon og rundt behovet for å styrke rettighetene til det sivile samfunn.

■ Tradisjonelle givere slutter seg i økende grad til internasjonale standarder for åpenhet om bistand.

■ Stater som nylig har opplevd, eller som fortsatt opplever konflikt, fikk gjennomslag for sine synspunkter om at de trenger et nytt utgangspunkt - en «new deal». De vil ha fokus på freds- og statsbygging, samtidig som det lages mer realistiske mål enn de nåværende tusenårsmålene for at de skal kunne styre utviklingen videre.

■ Kvinneorganisasjonene har også fått mer oppmerksomhet i internasjonal bistand enn tidligere, selv om de ønsket seg mer diskusjon om rettigheter. ■

jasp@norad.no

Busan-møtet

Mer en 150 land deltok på møtet i Busan. I tillegg kom det delegasjoner fra en rekke organisasjoner. Møtet var det fjerde høynivåmøtet for å skape en mer effektiv bistand. Tidligere møter i denne prosessen ble holdt i Roma, Paris og Accra.

10 Aktuelt

■ KULLKRAFTVERK

Får refs

Verdensbankens lån til kullkraftverket Medupi i Sør-Afrika får refs av bankens inspeksjonspanel. Lokale konsekvenser av utbyggingen, som tilgang på vann og økte utslipp av klimafarlige gasser ble ikke godt nok vurdert av banken før lånet ble gitt, ifølge panelet. Stemmegruppen Norge tilhørte i banken stemte for å gi lånet.

■ HOMOFILI

Ber Nigeria stanse omstridt homolov

En rekke norske organisasjoner, deriblant LLH, har sendt et brev til president Goodluck Jonathan Ebele i Nigeria, hvor de ber ham om å stoppe et anti-homo-lovforslag. Dersom forslaget vedtas vil ikke bare ekteskap mellom to av samme kjønn bli forbudt. Alle som stifter klubber eller organisasjoner for homofile, eller som offentlig uttrykker en kjærlighetsrelasjon til en av samme kjønn vil også risikere straff. Strafferammen for "forbrytelsene" heves fra 3 til 14 år.

Avslører nødhjelps-kompromisser

De tiet om overgrep i Sri Lanka. Har forhandlet med terrororganisasjon. Holdt kjeft om bombing i Jemen. Leger uten grenser tar et knallhardt oppgjør med egne kompromisser i den nye boken «Humanitarian Negotiations revealed». **Av Hege Opseth**

Vi vil ikke skape et glansbilde av at nødhjelp er enkelt. Vi vil ha frem at man hele tiden står overfor svært store dilemmaer, sier generalsekretær i Leger Uten Grenser i Norge, Dag Horntvedt.

Boken er utgitt i forbindelse med 40-års jubileet til Leger uten grenser – og er oppsiktsvekkende åpenhertig tatt i betraktning av at den er skrevet av organisasjonens egne folk. Det usminkede bildet av nødhjelpsoperasjoner blant annet i Sri Lanka, Etiopia og Jemen gir et sjeldent innblikk i hvordan den humanitære scenen har forandret seg – og kompromissene som er nødvendig i forsøk på å få tilgang til hardt rammede områder.

Dette er noen av eksemplene som trekkes fram:

■ Avtalen som ble inngått med srilankiske myndigheter skulle sikre tilgang til kampområder. Til gjengjeld rapporterte ikke Leger uten grenser til offentligheten om konsekvensene av krigen – selv om de ikke fikk den lovede tilgangen.

■ For å opprettholde prosjekter i Jemen trakk Leger uten grenser tilbake en uttalelse som regjeringen mente var upresis og fornærmende.

■ I Burma spilte ansatte i Leger uten grenser golf med generalene for å kunne fortsette arbeidet i landet.

Nødhjelpsoperasjonene det fokuseres på i boken viser at «Leger uten

grenser ofte har valgt å ofre ytringsfriheten for å kunne fortsette arbeidet.» Det legges ikke skjul på at vanskelige etiske dilemmaer følger med.

– Det er problematiske spørsmål. Svarene er ikke hugget i stein. Vi må vurdere situasjonene fra gang til gang, sier Dag Horntvedt.

Forhandler med terrorister

I sultrammede Somalia er Leger uten grenser jevnlig i forhandlinger med islamistgruppen al-Shabaab. Horntvedt, som i flere år har arbeidet i landet, har selv sittet i slike forhandlinger. I boken «Humanitarian Negotiations revealed» står det i kapittelet om Somalia at «alt kan forhandles om».

– Det er riktig. Vi har hyppig dialog med al-Shabaab på et høyere nivå. Men det betyr ikke at vi går med på alle krav.

– Er det problematisk å forhandle med terrororganisasjoner?

– Vi skiller ikke mellom terrororganisasjoner og andre grupperinger i slike situasjoner. Det er humanitære behov som er styrende for våre handlinger. Forhandlinger må til, alternativet er å la folk dø, sier Horntvedt.

Betaler ikke for å redde liv

Det har vært påstander om at Leger uten grenser har betalt titusener av dollar for å registrere prosjekter – og for å få lov til å drifte prosjekter i Somalia. Dette avviser Horntvedt.

– Vi har forhandlet oss ut av krav som er stilt og betaler ikke for å redde liv. Det som stemmer er at våre ansatte må betale en skatt på fem prosent til al-Shabaab, kommenterer Horntvedt og legger til:

– Men våre lokalt ansatte betaler skatt til myndighetene i alle landene vi jobber i. Skal vi til enhver tid vurdere legitimiteten til de som kontrollerer konfliktområder vi arbeider i vil vi få store problemer med å få tilgang til dem som trenger hjelp.

Dag Horntvedt er generalsekretær i Leger uten grenser i Norge. Han har selv vært med på forhandlinger med al-Shabaab flere ganger.

FOTO: CHARLOTTE JENSEN / LEGER UTEN GRENSE

I Somalia har Leger uten grenser en rekke ganger forsøkt å få tilgang til områdene der man antar at sulten er verst, men dette har al-Shabaab sagt nei til.

– Det er et vanskelig kompromiss at vi ikke får tilgang til de hardest rammede områdene. Vi kan ikke garantere at vi når de med de største behovene, sier Horntvedt.

Medisinske vurderinger hellige

I løpet av en 30 år lang og dramatisk historie i Somalia har organisasjonen i perioder valgt å trekke seg ut. Men slik det er nå, hevdes det at det ikke er noe alternativ til å forhandle med al-Shabaab som kontrollerer store deler av landet. «Alt vi kan gjøre er å akseptere realitetene. Det er avgjørende at vi sikrer at pasienter ikke velges ut på bakgrunn av medlemskap i grupperinger – og at vi ikke velger hvem vi snakker med – inkludert de som hevder at de er fra al-Quaida,» heter det i boken.

– Men hvor langt er det riktig å gå?

– Vi kan gå langt. Vi forhandler med dem det er nødvendig å forhandle med for å få tilgang til mennesker som er rammet av en humanitær krise. Men vi går ikke på tvers av grunnleggende prinsipper. Medisinske vurderinger er hellige, sier Horntvedt.

Som nøytral hjelpeorganisasjon har Leger Uten Grenser valgt å ikke mene noe om hva som kan være en løsning for å stabilisere Somalia.

I en så kompleks situasjon som Somalia er det ifølge boken svært risikabelt å snakke ut. «Samtidig som vi sendte ut en pressemelding hvor vi ba Den afrikanske union om ikke å bombe boligområder, unnlot vi å be al-Shabaab om å ikke bruke sivile som menneskelige skjold.» Grunnen

« Vi vil ikke skape et glansbilde av at nødhjelp er enkelt »

Leger uten grenser

Médecins Sans Frontières (MSF) – Leger uten grenser – gir medisinsk hjelp til mennesker rammet av krig, kriser og katastrofer. Organisasjonen ble stiftet i 1971 og opererer i dag i over 60 land.

■ KINA

6,83

milliarder tonn CO₂ er det Kina slipper ut hvert år.
Til sammenligning slipper Norge ut 0,04 milliarder tonn.

■ KLIMA

Faller ni plasser

Norge faller fra sjette til 15. plass på den globale klimarankingen Climate Change Performance Index, som ble presentert under klimatoppmøtet i Durban. Den årlige indeksen rangerer 58 land etter hvor høye klimautslippene deres er, og hvordan de utvikler seg. Grunnen til Norges fall er først og fremst at de nasjonale klimautslippene ikke går ned.

– Det er pinlig å se at andre land kjører fra Norge i klimapolitikken, sier WWFs generalsekretær Rasmus Hansson.

var at Leger Uten Grenser fryktet å miste tilgang til al-Shabaab-kontrollerte områder. Horntvedt mener det viser hvor vanskelig det er å jobbe i verdens verste konfliktområder.

Viktig å være ærlige

Generalsekretæren i Leger uten grenser i Norge tror verken problemstillingene og kompromissene som er inngått de siste årene er unike.

– *Utfordrer dere de humanitære prinsippene ved å velge å inngå så mange kompromisser?*

– Nei, det oppfatter jeg ikke at vi gjør. Og det er viktig å understreke at vi ikke er villig til å være tilstede for enhver pris. Jeg tror dette er situasjoner alle hjelpeorganisasjoner opplever. Det vi gjør i denne boken er å være åpne om våre valg – og våre dilemmaer. Bildet av nødhjelp i våre dager er mer komplekst. Det er det viktig å være ærlig på overfor våre givere – og også de vi hjelper i felt.

– *Har du eksempler på at dere har sagt nok er nok?*

– Etter folkemordet i Rwanda oppdaget vi at vi støttet overgripere i flyktningleirene i Goma. Da trakk vi oss ut, sier Horntvedt.

Diskuteres for sjelden

– *Hvorfor velger dere å gå ut med alle kompromissene som er gjort?*

– Årsaken til at vi går ut med dette er at vi tror på verdien av ærlig refleksjon og debatt om de valgene vi må ta for å få tilgang til å redde liv. Å komme uinvitert til en krig, konflikt eller krise for å redde liv er ikke en rosenrød affære; vi må forhandle med de som kontrollerer området, uansett hvem de er. Da blir vi stilt ovenfor vanskelige valg: hva er vi villige til å gå med på for å redde liv? spør Horntvedt og legger til:

– Boka er således et forsøk på å gi et åpent og ærlig innblikk i slike valg. Dette er et tema som altfor sjelden blir diskutert på en åpen måte. ■

opsethmedia@gmail.com

Leger uten grenser innrømmer at deres ansatte betaler skatt til denne opprørsgruppen, Al Shabaab i Somalia.

FOTO: FEISAL OMAR/SCANPIX

Fortsatt uenighet mellom UD og «de fem store»

Bistandsaktuelt skrev i forrige utgave om uenigheten mellom organisasjonene og UD om hvordan null-toleransen for korrupsjon bør håndheves. Etter et møte mellom Sentral kontrollenhet og de fem største organisasjonene er man kommet nærmere en felles forståelse, men er fortsatt uenige på noen viktige områder.

Av Tor Aksel Bolle

MØTET MELLOM Utenriksdepartementet og organisasjonen var et resultat av et brev som de «fem store» – Flyktninghjelpen, Kirkens Nødhjelp, Norsk Folkehjelp, Røde Kors og Redd Barna – sendte til UD tidligere i høst. I brevet peker organisasjonene på tre forhold ved dagens praksis de ønsker å drøfte med UDs Sentrale kontrollenhet:

■ **Stans i alle utbetalinger til en mistanke er utredet:** UDs praksis har vært at alle utbetalinger stanses. Organisasjonene mener at dersom nødvendige tiltak er iverksatt bør stans i berørte midler være nok.

■ **Ansvar og risikodeling:** UD kan i dag kreve penger tilbake ved mislighold uavhengig av hvordan og hvorfor pengene er blitt borte. Organisasjonen peker på at de jobber i verdens mest korrupsjonsutsatte land og ønsker derfor en form for risikodeling.

■ **Straffeansvar:** Organisasjonene ønsket en klargjøring av hvem som avgjør om en sak skal straffefølges.

– Vi hadde et godt og konstruktivt møte med Sentral kontrollenhet. UD var enige med oss i at det i hovedsak kun er berørte delen av prosjektet hvor pengene trenger å fryses ved mistanke om mislighold. Når det gjelder hvem som avgjør om en sak skal politianmeldes var vi enige om at det er organisasjonene som tar den avgjørelsen, sier Yngve Seierstad

Yngve Seierstad Stokke, økonomisjef i Redd Barna

I Bistandsaktuelt nr. 9 2011 sto det om uenigheten om hvordan null-toleransen for korrupsjon skal håndheves.

Stokke som er økonomisjef i Redd Barna. På et punkt var det imidlertid fortsatt ikke så lett å bli enige, nemlig risikodeling og tilbakebetaling. Hvis en organisasjon har fjernet årsaken til korrupsjon og betaler den planlagte aktiviteten med egne penger så ønsker UD uansett at pengene skal tilbakebetales og aktiviteten stanses for å statuere ett eksempel.

– Det synes vi er urimelig fordi vi har levert i forhold til kontrakten og fordi det rammer brukerne – en uskyldig tredjepart som lokalsamfunn og elever. Vi mener også man bør åpne for en risikodeling mellom UD og organisasjonen forutsatt at organisasjonen har anerkjente og gode rutiner som er blitt fulgt, og at organisasjonen har opptrådt aktsomt. På disse punktene er vi fortsatt uenige med UD, men dette kommer vi til å fortsette å diskutere på nyåret, sier Seierstad Stokke. ■

toab@norad.no

12 **Aktuelt**

«**Any large concentration and movement of loaded donkeys will be considered Al-Shabaab activity**»

Den offisielle talsmannen til det kenyanske forsvaret, major Emmanuel Chirchir twitrer om Kenyas krigsstrategi.

«**Message to Al Shabaab. Time is up—surrender, Flee from Somalia, You have no plans for somalia people, TFG will prevail**»

Den samme kenyanske majoren Emmanuel Chirchir, advarer Al Shabaab om knallhard massasje på Twitter.

- Bistanden har hindret naturlig utvikling

Bistandsmilliardene til Afghanistan har skapt en stat hvor politikerne er mer opptatt av å si de rette tingene til givene enn å høre på sitt eget folk. Det mener CMI-forsker Astri Suhrke som har skrevet bok om «prosjekt Afghanistan».

Av Tor Aksel Bolle

— den første perioden etter Talibans fall var det internasjonale bistandsmiljøet preget av et slags naivt overmot. Man trodde at med nok penger og tid så kunne man nærmest bygge en stat fra bunnen av. Det var en hel industri rundt dette, bistandsorganisasjoner, tenketanker og så videre, sier Astri Suhrke.

Ifølge Suhrke har det internasjonale samfunnet etter hvert forstått at statsbygging, som i hovedsak er basert på bistand utenfra, er svært problematisk, blant annet i forhold til bærekraft og legitimitet.

Forskeren ved CMI i Bergen har besøkt landet jevnlig siden 1980-tallet. I sin nye bok «Eksperimentet Afghanistan» analyserer hun hvordan Vesten, som opprinnelig ønsket et «lett fotavtrykk» i Afghanistan, endte opp med et svært omfattende engasjement i landet. Hun ser også på hvorfor man, til tross for at Afghanistan har mottatt 50–60 milliarder dollar i bistand, har oppnådd relativt lite.

Astri Suhrke

Seniorforsker ved Christian Michelsens Institutt. Kom i desember med boka «Eksperimentet Afghanistan». Det internasjonale engasjementet etter Taliban-regimets fall».

— Ikke bærekraftig

Suhrke mener bistandsmilliardene som har strømmet inn til Afghanistan har bidratt til å bygge en stat som er fullstendig avhengig av pengeoverføringer fra utlandet.

— Den afghanske staten er enormt avhengig av ekstern bistand, i en grad som er nesten unik i internasjonal sammenheng, sier hun.

CMI-forskeren viser til at Verdensbanken allerede i 2003-2004 begynte å advare mot dette. Ekspertene fra banken påpekte at 90 prosent av statens utgifter ble finansiert av bistand. De understreket at man måtte øke statens egne inntekter eller tilpasse bistanden til afghanernes evne til å absorbere pengene.

— Men lite ble gjort for å bedre situasjonen, og i dag er fortsatt om lag 90 prosent av den afghanske statens utgifter dekket av bistand, fastslår hun.

Ifølge Suhrke har denne voldsomme avhengigheten av penger fra utlandet en rekke uheldige konsekvenser. Staten er svært sårbar og det er vanskelig å skape en selvstendig og bærekraftig økonomisk utvikling.

— Verken givere eller mottaker ser for seg en annen løsning enn nye store overføringer, man låser seg fast i en bistandstankegang. Ti år med bistand har ikke gjort bistandsavhengigheten mindre, fastslår hun.

Forsker Astri Suhrke mener bistanden til Afghanistan har en rekke uheldige konsekvenser og at pengestrømmen bør reduseres.

FOTO: CMI

Pengesultne bistandsorganisasjoner

CMI-forskeren mener også at bistandsavhengigheten påvirker den nasjonale politikken på uheldige måter.

— En regjering som er så avhengig av utenlandsk hjelp vil jo i første rekke orientere seg mot givere og utenlandske støttespillere fremfor å orientere seg mot sitt eget folk. Det skyldes at eksterne aktører er langt viktigere for statens og regjeringens videre eksistens enn det interne aktører er. En slik stat har få incentiver til å utvikle demokratiske institusjoner og av å utvikle gode forhold til interne støttespillere, sier Suhrke.

CMI-forskeren er i boken sin også svært kritisk til hvordan bistandsorga-

nisasjonene har presset på for stadig økt bistand til Afghanistan.

— Bistandsorganisasjonene har hatt egeninteresse av at det ble brukt mye penger i Afghanistan. Det er et viktig poeng. Problemet er at bistandsorganisasjonene ønske om stadig mer penger bryter med grunnleggende prinsipper for god bistand som hensynet til lokal absorberingsevne, godt planlagte pro-

«Bistandsorganisasjonene har hatt egeninteresse av at det ble brukt mye penger i Afghanistan»

■ KLIMA

Sår tvil om klimavoter

En ny rapport fra Kirkens Nødhjelp tyder på at klimavoter Norge kjøper i utviklingsland ikke nødvendigvis fører til utslippskutt.

– Det er stor sannsynlighet for at vi betaler for utslippskutt som ville funnet sted uansett. I verste fall innebærer dette at Norge kutter langt mindre enn det vi har forpliktet oss til, sier Harald Nyeggen Sommer, spesialrådgiver i Kirkens Nødhjelp.

■ OMSKJÆRING

94

prosent av kvinnene i Sierra Leone er omskåret, ifølge Norsk kompetansesenter om vold og traumatisk stress.

Demonstrasjoner mot den afghanske regjeringen i Kabul. Den massive bistanden til Afghanistan har bidratt til at regjeringen er mer opptatt av å forholde seg til store givere enn å høre på egen befolkning, mener forsker Astri Suhrke.

FOTO: OMAR SOBHANI / REUTERS / SCANPIX

sjekter og vurdering av fare for korrupsjon, sier hun.

– Må tenke langsiktig

Ifølge Suhrke har det hele tiden vært kritikere av det høye bistandsnivået til Afghanistan. De har imidlertid ikke blitt lyttet til. Konkurransen mellom bistandsorganisasjonen og det store politiske fokuset på Afghanistan kombinert med bevisstheten om de mange behovene i landet gjorde at pengene fortsatte å strømme inn.

– *Hva kan vi lære av erfaringene fra Afghanistan?*

– Det viktigste nå er å ha et svært langsiktig perspektiv. Den afghanske kompetansen må bygges opp, det vil ta tid. Man bør også trappe ned bistanden slik at det er tilpasset den afghanske kapasiteten til å ta i mot pengene og å drive prosjektene videre. Hvis man virkelig ønsker at afghanerne etter hvert selv skal overta, er dette veien å gå. ■

toab@norad.no

Kommentar

Samling i Bonn

Av Tor Aksel Bolle

PRESIDENT HAMID KARZAI må ha tenkt over kontrasten da han åpnet Bonn-konferansen om Afghanistan 5. desember. Det må ha slått ham hvor annerledes alt så ut da han for ti år siden deltok på et lignende møte i den samme byen.

Den gang var optimismen og velviljen fra de internasjonale givne stor. Karzai selv uttalte at Taliban ikke lenger var et problem i Afghanistan. Et fredelig, demokratisk Afghanistan med økonomisk vekst virket oppnåelig i løpet av ganske få år.

Ti år med mange tilbakeslag gjør at optimismen på Afghanistans vegne i dag er atskillig mindre. Stemningen på årets møte i Bonn var da også ganske så dempet. At det viktige nabolandet Pakistan valgte å boikotte møtet gjorde den ikke bedre.

Sluttdokumentet fra konferansen i Bonn er full av fine, men vage formuleringer. Blant annet står det mye om behovet for demokrati, om viktigheten av åpenhet og litt om kvinners rettigheter. Vestens fortsatte engasjement i Afghanistan understrekes, og det vises til at Afghanistan vil gå gjennom en overgangsperiode fra 2014 til 2024.

Målsettingen er at landet skal stå på egne bein etter at overgangsperioden er over. Tatt i betraktning utviklingen i landet de siste ti årene virker det lite realistisk, selv om de mye omtalte mineralforekomstene

skulle vise seg å gi betydelige inntekter. Gjennom massiv støtte har Vesten bidratt til å etablere en stat som er fullstendig avhengig av overføringer fra velvillige givere for å overleve.

Bare det å betale lønninger, trening og utstyr til den afghanske hæren og politiet er anslått å ville koste 30–40 milliarder kroner i året. Kampmoralen hos sikkerhetsstyrkene er allerede ganske dårlig. Den dagen det begynner å bli problemer med å betale disse utgiftene, kan den bli enda verre.

I tillegg kommer vanlig bistand, som skal finansiere veier, mat, skoler og helsetiltak. Også her er behovene store. Spørsmålet er hvor stor giverviljen og den politiske interessen i kriserammede vestlige land vil være i årene som kommer. USA har allerede kuttet betydelig i sin støtte til Afghanistan, og flere europeiske land i økonomisk krise kommer trolig til å gjøre det samme.

Mange afghanere husker hvordan hjemlandet deres ble overlatt til seg selv etter at Sovjetunionen trakk seg ut. Det er lett å forstå at de frykter at det samme vil skje igjen. ■

toab@norad.no

Tor Aksel Bolle er journalist i Bistandsaktuelt.

Fra toppmøtet i Bonn. FOTO: REUTERS/WOLFGANG RATTAY

14 **Aktuelt**

Tørken har tvunget gjeterne i Turkana til å endre sitt flyttingsmønster for å få tilgang til de gjenværende naturressursene. De fleste gruppene er bevæpnede og dør heller enn å miste dyrene og gi opp beitemarkene sine.

Frykter krig om vannet

Dambyggingen i Sør-Etiopia skal sikre store deler av landets energiforsyning i fremtiden, men prisen er høy: Over en halv million mennesker risikerer å sulte når elven de lever ved kvelles. Nå hardner kampen om ressursene til og mange er urolige for at det skal bryte ut en krig over vannet.

Tekst og foto: Jacob Zocherman

Solen går ned over fiskerlandsbyen Kalokol ved Turkanasjøens vestre bredd. Bølgene slår beroligende inn over de myke sanddynene her ved verdens største ørkensjø. Dixon Chapa sitter på den lille flåten sin i det varme vannet og med vante fingre løser han opp flokene i fiskegarnet. Dagens fangst er allerede fraktet til fiskekooperativet i Kalokol hvor lastebilene nå står fulllastede.

– Jeg får vel i snitt fem kilo per dag. Det er nok til å mette familien og iblant blir det noe til overs, jeg kan selge, sier han.

Men hvordan det blir om to år vet han ikke. Da blir den store dammen kalt Gibe 3 ferdig i Kenyas naboland Etiopia. Dixon er bekymret for at det skal bli mindre vann i sjøen. Han vet hva det kan bety.

– Etter regntida blir vannstanden normal igjen og da kommer fisken. Men når det er tørke og vannet har trukket seg tilbake får vi ingenting. Da sulter vi her.

Gibe 3 er den andre av totalt tre dammer som kommer til å bygges langs Omo-elven i Etiopia. Når den står klar i 2013 vil den være Afrikas nest største vannreservoar.

Energiplan

I 2003 ble det besluttet at Gibe 3 skulle bygges som en del av Etiopias energiplan der målet er å tredoble landets egenproduserte energi. Samtidig beregner internasjonale eksperter og forskere at dammen kommer til å stoppe nitti prosent av Turkanasjøens eneste pålitelige vanntilførsel – fra Omo-elven. Vannstanden i sjøen ventes å synke mellom ti og tolv meter og samtidig vil saltinnholdet øke. Det vil ødelegge økosystemet i området og dermed true livsgrunnlaget til så mye som en halv million mennesker.

– Vi trenger vannet for å overleve, men de tar det fra oss for å produsere elektrisitet som er en luksusvare. Samfunnet vårt kommer til å bukke under, sier Dixon og kikker utover det brunfargede vannet.

Væpnede konflikter

Allerede i dag er det ikke uvanlig med væpnede konflikter i forbindelse med vann i Turkana, særlig i den nordlige delen. Det er et område hvor menneskene lever tradisjonelt og livnærer seg av fedrift, folk er nomader som flytter etter hvor det finnes beite. I de siste årene har tørken gjort det vanskelig å finne vann

– Her har vi ingen annen inntekt utenom fisket, dersom vannstanden synker og vi ikke kan leve av fisket lenger kommer vi til å sulte, sier Dixon Chapa, en av de mange fiskerne i Kalokol som er helt avhengige av vanntilførselen til Turkanasjøen.

Vannstanden i Turkanasjøen kan komme til å synke mellom ti og tolv meter som en direkte følge av at dammen bygges. Befolkningen ved sjøen frykter fremtiden.

til dyrene og antall husdyr i hele Turkana har minsket på grunn av sult og sykdommer.

– Om Gibe 3 bygges kommer de væpnede konfliktene til å øke drastisk, konstaterer Joseph Elim fra Riam Riams hovedkontor i Lodwar – en organisasjon som jobber med å forebygge konflikter i Turkana.

Han forteller at Omo-elven og Turkanasjøen har blitt enda viktigere for befolkningen i de senere årene ettersom mange andre vannreservoar har tørket inn. At vannressursene befinner seg i grensetraktene mellom Sør-Sudan, Etiopia og Kenya gjør det også til et politisk følsomt spørsmål.

– I dag finner man de beste plassene for vann og beite nettopp i dette grenseområdet, problemet er at folk her ikke innretter livene sine etter internasjonale grenser, men etter tilgangen til naturressurser. Dersom vi skal unngå at dette fører til åpne, væpnede konflikter mellom disse landene kreves det samarbeid over grensene, sier Joseph Elim.

Han har kartlagt konfliktene i området siden 2004.

– Neste krig kommer ikke til å handle om olje, men om vann. Den krigen er allerede her.

Finansiert av Kina

Hvilke konsekvenser dammprosjektene i Etiopia vil få for folk i Turkana og andre steder er det stor uenighet om. Etiopias statsminister Meles Zenawi har snakket varmt om prosjektene og mener at «den vestlige verdens kritikk av dambyggingen er det reneste vrøvl». Byggingen av Gibe 3 er både mer miljøvennlig og sosialt ansvarlig enn elektrisitetsproduksjonen i mange av vestens egne energiprojekt, ifølge Zenawi.

I 2006 kom en rapport om effektene av dambyggingen, skrevet på oppdrag for Zenawis regjering. Rapporten støttet statsministerens synspunkter på at byggingen ville være en fordel for både miljø og mennesker i Turkana. Men i 2008 kom en uavhengig rapport fra African Resources Working Group (ARWG) som totalt avviser rapporten fra 2006. Forfat-

«Neste krig kommer ikke til å handle om olje, men om vann. Den krigen er allerede her»

Joseph Elim, Riam Riam

terne måtte skrive under pseudonym siden de var redde for represalier fra Etiopias regjering. Den nye rapporten fastslo at Gibe 3 kommer til å få helt ødeleggende virkninger på miljøet i området og føre til en gigantisk humanitær katastrofe.

Frykter katastrofe

Ved vannkanten har enda en dag tatt slutt for Dixon og vennene hans. De har løst opp flokene i garnene sine og sola har gått ned bak horisonten. I de enkle hyttene bak sanddynene venter familiene deres, men Dixon drøyer hjemturen og kikker bekymret ut over vannet som nå har blitt mørkt.

– Alt vi vet er at dammen en dag vil stå ferdig. Om det ikke stoppes vil vi måtte flytte herfra, sier han lavt.

700 kilometer lenger sør bekymrer også Joseph Elim i Riam Riam seg over hva som vil skje når Dixon og alle som deler hans skjebne blir tvunget bort.

– Det koker under overflaten her. Når det ikke er mer vann kommer folk i regionen til å bevege på seg og de fleste er allerede tungt bevæpnet, sier han.

– Det vil føre til en katastrofe i hele Turkana. ■

Turkana

Turkana ligger i Nordvest-Kenya og regionen grenser til Uganda, Sør-Sudan og Etiopia. Det bor ca en million mennesker i området. Turkanasjøen står på UNESCOs Verdensarvsliste.

Etiopias energiplan

Etiopia har som mål å tredoble energiproduksjonen sin i løpet av de nærmeste årene. Et ledd i denne økningen er Gibe-prosjektet:

■ **Gibe 1:** Damsom ble tatt i bruk i 2004.

■ **Gibe 2:** Kraftverk i forbindelse med Gibe 1 som ble ferdigstilt i 2010.

■ **Gibe 3:** Dam som kommer til å generere 1870 megawatt når den blir tatt i bruk. Ca 35 prosent av energien kommer til å eksporteres til Kenya, Sudan og Djibouti. I dag eksisterer det en avtale mellom Kenya og Etiopia om en rørledning som kommer til å sørge for eksport av energi fra Etiopia til Kenya. Gibe 3 blir bygd av det italienske selskapet Salini Construttori.

■ **Gibe 4:** Dam som det ble bestemt å konstruere i 2009. Byggingen vil for en stor del bli finansiert av Kina.

16 Reportasje

Gazas inne- stengte sinne

De er mange, de er uten arbeid, hindret i å uttrykke seg politisk og sperret inne på et område som tilsvarer en sjettedel av Vestfold fylke. Situasjonen for de unge i Gaza kan skape problemer for både Hamas og Israel. **Av Tiril A. Skarstein, i Gaza**

Jeg har ikke funnet noe arbeid. Gaza er som et fengsel, det finnes ingen muligheter her og alle veiene ut er sperret, sier dataingeniøren Omar Alastal (22).

En tirsdag formiddag sitter han igjen med pc-en sin på en kafé i Gaza by. Der har han tilgang til internett – og en mulighet til å lese om hva som skjer utenfor Gazas grenser.

Slik går dag etter dag. Kanskje med noen strøjobber innimellom om han er så heldig å finne noe.

– Det gir en veldig dårlig følelse. Etter å ha blitt ferdig med utdannelsen ønsker jeg jo å arbeide og å bidra til å hjelpe landet mitt. Men jeg finner ikke noe sted der det er behov for meg. Jeg kan bygge, bære, hva som helst. Jeg ønsker bare noe å gjøre, forklarer han.

Må vente

22-åringen er singel, og i tråd med tradisjonene i området vil et giftemål må-

te vente til han eventuelt en dag finner en stabil jobb. En mann må kunne sørge for sin familie. Omar er i øyeblikket, som så mange på hans alder, knapt i stand til å sørge for seg selv.

Tre fjerdedeler av Gazas befolkning er avhengige av bistand. Ifølge statistikkene mottar befolkningen i Det palestinske området mest bistand per innbygger.

– Jeg ser ingen framtid, forklarer Omar og forsvinner inn i cyberspace.

Trykkoker

De er mange, Gazas unge. Over halvparten av de 1,6 millionene palestinere som bor i Gaza, er under 18 år. Blant palestinere mellom 15 og 29 år i Gaza er under 20 prosent i lønnet arbeid, ifølge det palestinske statistikkbyrået PCBS.

– Det nåværende israelske stengingsregimet legger store begrensninger på ungdommen, både når det gjelder mulighet til å finne jobb i Gaza og muligheter til å reise ut. Vi er i ferd

Tor Wennesland, Norges representant til Det palestinske området.

FOTO: TIRIL A. SKARSTEIN

Professor i handel og administrasjon Marwan Al-Afha sjekker at alt går riktig for seg på eksamenssalen ved Al-Azhar-universitetet. Han synes det er frustrerende å se selv de beste studentene gå ut i arbeidsledighet. FOTO: TIRIL A. SKARSTEIN

med å få en hel ungdomsgenerasjon i Gaza som mister muligheten til å leve et normalt liv. Hva det kommer til å gjøre med dem på sikt vet vi ikke. Men det er jo oppskriften på en politisk katastrofe, sier Norges representant i Det palestinske området Tor Wennesland bekymret.

Han sammenligner Gaza med en trykkoker – og er usikker på hva som vil skje om situasjonen vedvarer.

Kjemper mot «alle»

Konflikter mellom de to største palestinske partiene Fatah og Hamas har hatt store kostnader for det palestinske folket. Mange familier er blitt splittet, både på grunn av politisk uenighet og av fysiske sperringer satt opp av den israelske okkupasjonsmakten. De interne uenighetene tilspisset seg etter valget i 2006 der Hamas fikk et flertall av stemmene. Det førte til borgerkrigs-lignende tilstander med harde kamper

mellom de to partienes tilhengere. Til slutt endte det med at Hamas, som står på flere lands terrorlister, med våpenmakt tok over styringen på Gazastripen sommeren 2007.

Nå mener mange av Gazas unge at de kjemper mot både Fatah og Hamas. De betegner politikerne som egoistiske og selvcentrerte, og anklager dem for å ha bidratt til at Det palestinske området er splittet.

Misunner Egypts unge

Håpet om forsoning mellom de to partiene er tent etter nye samtaler i Kairo og løfter om samarbeid. Men løftene har vært mange, og folk er nå forsiktige med å juble før de ser konkrete resultater.

– Hamas og Fatah bærer begge ansvar for at det er blitt som det er blitt. Splittelsen skader vanlige palestinere. Israel bærer ansvar. Det gjør også resten av verden, inkludert de arabiske

landene. De burde gjort noe for å lette Israels blokade. Splittelsen, okkupasjonen og blokaden ødelegger våre liv, sier Omar, som fra kafeen i Gaza følger den politiske utviklingen i regionen.

På en måte misunner han ungdom i Egypt og Tunisia.

– De hadde et styre de kunne endre. Men her er vi også kontrollert fra utsiden, og vi vet ikke hvilken kamp vi skal kjempe, forklarer 22-åringen.

Farlig

De som likevel kjemper, møter motstand fra flere hold. Demonstranter som har våget seg i retning de israelske sperringene, er blitt skutt mot. Flere ungdommer som har deltatt i demonstrasjonene mot Hamas og for en gjenforening mellom Gaza og Vestbredden, har fått brutal behandling i Hamas' fengsler.

30. november i fjor ble den store ungdomsorganisasjonen Sharek Youth

Forum tvunget av myndighetene til å stenge. Beslutningen fikk FN's representanter til å uttrykke bekymring. Menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch fulgte opp med krass kritikk av Hamas' trakassering av sivilsamfunnet.

Facebook

Men Sharek var knapt stengt før nye ungdomsgrupper poppet opp på folks pc-skjermer. Facebookgruppen – «Gaza Youth Breaks Out» – etablerte seg med programerklæringen «Fuck Israel. Fuck Hamas. Fuck Fatah. Fuck UN. Fuck UNWRA. Fuck USA!» Ungdommene fastslo samtidig at de var «drittlei Israel, Hamas, okkupasjonen, bruddene på menneskerettigheter og det internasjonale samfunnets likegyldighet!»

Det var et utslag av frustrasjon, som de senere har modifisert i et ønske om å uttale seg noe mer diplomatisk. Men

15. mars i år samlet unge palestinere seg på gatene med krav om en gjenforening mellom Hamas-kontrollerte Gaza og Fatah-dominerte Vestbredden. Demonstrasjonen i Gaza by ble hardt slått ned på av Hamas.

FOTO: SCANPIX

budskapet er det samme:

«Nok!», som det står skrevet på plakatene ungdommen har designet.

«Vi er sykt lei av å leve et drittliv, å bli holdt i fengsel av Israel, å bli banket opp av Hamas og fullstendig oversett av resten av verden», forklarer Facebook-gruppas administratorer.

23.000 personer «liker» den arabisk/engelske siden, i tillegg til nesten 5.000 i en tilsvarende gruppe som kun er på arabisk. Veggen oppdateres jevnlig med diskusjoner om menneskerettsbrudd og politisk utvikling. Den er en av mange nettsider der de unge i Gaza, i litt avstand fra maktapparatene rundt seg, tør å gi uttrykk for alt fra sinne til fortvilelse og frustrasjon.

Startskuddet

– Det som skjedde i den arabiske verden, var et startskudd for oss alle. Vi er nå klar over at vi kan kreve våre rettigheter, sier Moaz Attila, en av

dem som følger gruppen «Gaza Youth Breaks Out».

Han og en gjeng andre unge er samlet i Institute for Development Studies' lokaler i Gaza by, et senter som tilbyr ungdomsorganisasjonene et sted å diskutere og utvikle seg.

– Etter den arabiske våren er vi tøffe nok og motiverte nok til å gå ut på gatene. Men som vi har erfart, blir slike demonstrasjoner raskt slått ned på her, forklarer Mohammed Al Jadili.

Inspirert av den arabiske våren samlet ungdommene seg 15. mars i år i en stor demonstrasjon i Gaza by, i Ramallah på Vestbredden og flere andre steder i Det palestinske området. Både Mohammed og Moaz var blant initiativtakerne bak demonstrasjonen, som ble slått hardt ned på av Hamas.

Mange av de politiske stemmene er stilnet, ifølge en rapport fra Fafo. Men guttene forteller entusiastisk →

18 Reportasje

← om hvordan diskusjonene fortsatt går på twitter, facebook og diverse blogger.

Kravene

– Men hva ber dere egentlig om?

– Jeg ber Hamas om min rett til å uttale meg fritt og ta del i politikken. Jeg ber de palestinske myndighetene om å sørge for mine basisbehov. Jeg ber Israel om å forlate vårt land og av-

slutte okkupasjonen og blokaden. Og jeg ber det internasjonale samfunnet om å følge opp de løftene de har gitt oss og å stanse menneskerettighetsbruddene mot det palestinske folk, oppsummerer et av medlemmene i 15. mars-bevegelsen, Basem Salem, raskt.

Det diskuteres høyløyt i gruppa. Argumenter legges fram, motargumenter, forklaringer, eksempler – alt i en vennskapelig meningsutveksling over noen flasker med appelsinjuice. Ungdommen tror både Hamas, Fatah og Israel til slutt vil bli tvunget til å lytte til de stemmene som krever endring.

Bekymret

Professor i handel og administrasjon Marwan Al-Afha ved Al-Azhar-universitetet i Gaza by venter også på at noe skal skje, men er usikker på hva som blir resultatet. Han er bekymret for studentene sine og synes det er tøft å skulle sende selv de beste ut i ledighet.

– Når så kompetente folk ikke finner arbeid, skaper det selvfølgelig frustrasjon. Det kan også føre til økt vold og konflikter, forklarer professoren.

Han mener situasjonen for Gazas unge bør få både Hamas og Israel til å føle seg usikre.

– Hamas vil være de første som føler konsekvensene av at de ikke kan imøtekomme ungdommens behov. Men Israels blokade vil også føre frustrert ungdom i retning politiske fraksjoner som går imot Israel, frykter professoren.

Sikkerhetsrisiko

FNs nødhjelpsadministrator (OCHA) rapporterer at situasjonen i Gaza er ekstremt sårbar. Det skjer på tross av at Israel etter internasjonalt press i juni 2010 innførte enkelte tiltak for å lette på blokaden.

Importen har økt, men utgjør fortsatt bare 40 prosent av nivået før 2007. Eksporten er fremdeles sterkt begrenset. Samtidig er folk i Gaza omtrent totalt isolert. Innbyggerne er avstengt

Esrar Abu Khater, Mohammed Eshan Al Shana, Mahmoud El Mabhouh, Basem Salem og Mahmoud Sahman er samlet i Institute for Development Studies lokaler i Gaza by, et sted der ungdomsorganisasjonene kan møtes for å diskutere og samordne seg.

FOTO: TIRIL A. SKARSTEIN

Sasha Graumann, leder av FNs utviklingsprogramms Gaza-kontor.

FOTO: TIRIL A. SKARSTEIN

fra å reise inn på Vestbredden og har begrensede muligheter til å krysse grensen over til Egypt, understreker FN-organisasjonen.

Fremdeles er 35 prosent av Gazas jordbruksarealer og 85 prosent av havområdene helt eller delvis sperret som et resultat av de israelske sikkerhetstiltakene.

– Et stort antall unge uten arbeid er alltid en bekymring, sier leder av FNs utviklingsprogramms Gaza-kontor, Sasha Graumann.

Han mener at blokaden, ved å hindre utvikling på Gazastripen, skaper en stor gruppe ungdom uten håp for fremtiden – og at det kan utgjøre en sikkerhetsrisiko.

– Trenger utvikling

Norges representant til Det palestinske området er enig:

– Selv om det ikke hadde vært en eneste rakett eller et eneste våpen i Gaza, så hadde et stengt Gaza vært et massivt sikkerhetsproblem. Med mye våpen i Gaza blir problemet selvsagt større, påpeker Wennesland.

På samme måte som det internasjonale samfunnet har investert tungt i en palestinsk reformprosess på Vestbredden, mener han det nå må investeres i reformer i Gaza.

– Det å få orden på Gazastripens institusjoner, få avvirket militante grupper og få åpnet opp grensene og legge til rette for utvikling er den beste sikkerhetsgarantien Israel kan ønske seg. Men dette er umulig uten palestinsk gjenforening, mener den norske diplomaten.

Fredelige krav

Frykten er at frustrasjon og desperasjon skal drive ungdommen på Gazastripen i ekstrem retning. Innenfor det geografisk begrensede området er det flere organisasjoner som anses som langt mer ekstreme enn Hamas.

Men kravene til Gaza Youth Breaks Out er fremdeles fredelige. Som ungdommen skriver i sitt manifest:

«Vi ønsker ikke å hate».

«Vi ønsker å være fri. Vi ønsker å få leve et normalt liv. Vi ønsker fred. Er det for mye å be om?» ■

Gaza

■ **Areal:** 363 km², litt mindre enn Vennesla kommune.

■ **Innbyggere:** 1.650.000, hvorav over halvparten er under 18 år.

■ **Arbeidsledighet:** 26 % totalt og 38 % av ungdommen er arbeidsledig. Men ettersom mange har falt ut av arbeidsstyrken er arbeidsledighet et enda større problem enn tallene tilsier. Under 20 % av unge mellom 15–29 år er i betalt arbeid.

■ **Fattigdom:** 75 % av befolkningen mottar bistand. 38 % lever likevel i fattigdom.

■ **Helse:** Rundt en tredel av de viktigste medisinene er utsolgt.

■ **Sikkerhet:** Siden begynnelsen av 2010 er 64 palestinske sivile drept av israelske styrker. Tre sivile israelere er drept i raketangrep fra Gaza mot Israel i samme periode.

KILDE: OCHA

Omar (22) og Younis Alastal (20) tilbringer formiddagen på en internettkafé i Gaza by. Gjennom internett følger de verden utenfor Gazas stengte grenser.

FOTO: TIRIL A. SKARSTEIN

– Hamas føler presset

Både Hamas og Fatah føler presset fra folket og vet at de må få på plass en avtale om palestinsk samling, mener tidligere Hamas-rådgiver Ahmed Yousef.

HAN FRYKTER at mangel på fremgang i forhandlingene kan føre til opprør.

– Den arabiske våren og ungdommens protester har gjort det nødvendig for Hamas og Fatah å innlede samtaler, sier Yousef, som nå leder den uavhengige tenketanken House of Wisdom i Gaza.

Forsoning

I november møttes palestinerne president Mahmoud Abbas, som leder Fatah, og Hamas' leder Khaled Meshaal i Kairo for å jobbe videre på «gjenforeningsavtalen» de la fram i mai. Hensikten med samtaler var å bidra til forsoning mellom de to politiske partiene og legge til rette for en gjenforening av Vestbredden og Gaza.

De var begge enige om at møtet hadde vært vellykket, men lederne kom med få bevis på at de har klart å løse noen av stridsspørsmålene som skiller dem.

– Folket gir dem litt tid til å forhandle frem en avtale som kan lede

til forandring, men hadde nok håpet at det skulle gå raskere. Dersom de ikke ser forandringer vil folket gjøre opprør, tror Yousef.

Israel advarer

Både USA og Israel, som anser Hamas som en terrororganisasjon, har advart mot en avtale. Israel har siden palestinerne ble tatt opp som medlem i UNESCO i oktober svart med å straffe palestinske myndigheter økonomisk ved holde tilbake penger som rettmessig tilhører palestinerne. Det truer de med å fortsette med, dersom Fatah velger å samarbeide med Hamas.

– Hamas står ved sine ekstreme posisjoner og vi mener det er en tabbe om de trekkes inn i regjering, sier talsmann for statsministerens kontor Mark Regev.

Han innrømmer at utvikling i Gaza vil være positivt for Israels sikkerhet, men mener Israels restriksjoner er nødvendige for å hindre at våpen havner i Hamas' hender. Den israelske talsmannen beskylder partiet

Hamas-leder Khaled Meshaal og palestinerne president Mahmoud Abbas møttes til nye samtaler i Kairo i november. Palestinerne er utålmodige etter å se en gjenforening mellom Fatah-dominerte Vestbredden og Hamas-styrte Gaza.

FOTO: SCANPIX/REUTERS

både for å utgjøre en sikkerhetsrisiko for staten Israel og for å undertrykke sitt eget folk.

– Nødvendig

– Vi må innse at både Fatah og Hamas har begått feil. Politikken er polarisert og begge partier har slått hardt tilbake mot meningsmotstan-

dere, sier Yousef.

Han understreker at splittelsen ikke har vært i palestinerne nasjonale interesse.

– En gjenforening er nødvendig for at vi skal kunne gi ungdommen i Gaza en fremtid. I tillegg er det viktig for en fremtidig palestinsk stat, tror den tidligere Hamas-rådgiveren. ■

NORSK UTENRIKSMAGASIN

Perspektiv er et rendyrket utenriksmagasin som kommer ut fire ganger i året. Målet er å bedre informasjonen i det norske samfunnet om politiske og humanitære forhold; årsaker, konsekvenser og sammenhenger. Magasinet er i løssalg i Narvesen over hele landet. Nå har du sjansen til å få det rett hjem i postkassen for kun 299,- i året.

**NYTT NUMMER I SALG NÅ
ABONNER I DAG**

Send en e-post til perspektiv@nrc.no

Flyktninghjelpen har over 2800 egne ansatte i over 20 land, i noen av verdens verste konfliktområder. Dette betyr også at vi er i en unik posisjon til å fortelle om hva som skjer i verden. Gjennom Perspektiv forsøker vi å belyse både den politiske og menneskelige sammenhengen vårt arbeid er en del av.

FLYKTNINGHJELPEN
NORWEGIAN REFUGEE COUNCIL

NRC

Skuffelse etter Durban

Durban-møtet ble et tilbakeslag i arbeidet for å bevare regnskogen, mener Regnskogfondet. Avtalen åpner for at skogbevaring skal bli en del av et fremtidig karbonmarked.

Av **Ingvild Sahl**

Forhandlingene om regnskogsbevaring har på flere områder tatt skritt i feil retning, sier Lars Løvold, daglig leder i Regnskogfondet.

Forrige helg, et døgn på overtid, ble årets runde med klimaforhandlinger avsluttet i Durban i Sør-Afrika. Her sto også Norges hjertesak, bevaring av regnskog, på dagsordenen. Et av de viktigste spørsmålene som ble tatt opp var hvor pengene til skogbevaring skal komme fra. Mange av de rike landene har kjempet for at skogbevaring skal bli en del av et fremtidig kvotemarked for karbon, slik at blant annet private selskaper kan

« Dette kan lede til en situasjon hvor land 'skruer opp' den forventede avskogingen for så å få belønning for at den ikke ble så høy likevel »

Lars Løvold, Regnskogfondet

kjøre utslippstillatelser ved å betale for redusert avskoging. I Durban ble landene enige om at dette kan skje i fremtiden. Det er helt uansvarlig, mener Regnskogfondet.

– Når viljen til å redusere utslipp i nord er så svak som den er i dag, og forpliktelsene som ligger på bordet er så lave, er det helt avgjørende at skogtiltak kommer i tillegg til utslippsreduksjoner i nord, sier Løvold.

Karbon-cowboyer

Regnskogfondet frykter samtidig at avgjørelsen kan føre til at såkalte karbon-cowboyer fra private selskaper vil spekulere i et fremtidig karbonmarked. Det rapporteres allerede om private investorer som har overtalt folk som bor i skogen til å undertegne tvilsomme avtaler som gir dem «karbonrettigheter» mot noen skarve tusen dollar i kompensasjon. Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim har ikke hatt anledning til å gå i dybden i alle formuleringene fra Durban. Men han er enig med Regnskogfondet i at det er uheldig å presse frem markedsbaserte løsninger, som kvotehandel på skogbevaring, på et tidlig stadium.

Lars Løvold, daglig leder i Regnskogfondet

Utbetalingsstopp i globalt helsefond

Pengekrisen i Det globale fondet er mye verre enn fryktet. Neste runde med utbetalinger er avlyst.

– Det vil koste liv, mener Leger uten grenser.

Av **Ingvild Sahl**

DET GLOBALE FONDET for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria er inne i sin største krise noen sinne. Fondet, som er tungt sponset av Norge, og en viktig del av Stoltenbergs helsesatsing, har avlyst neste runde med utbetalinger. De neste to årene vil fondet kun støtte prosjekter som allerede er igangsatt.

Ifølge Leger uten grenser kan avgjørelsen få fatale følger.

– Den kommer i en tid hvor vi har en unik mulighet til å slå tilbake hiv-epidemien en gang for alle. Vi vet nå at behandling ikke bare gir hiv-positive sjansen til å leve et normalt liv, men også hindrer spredning av viruset. Denne utbetalingsstoppen vil koste liv, sier Marius Trøseid, hiv-

forsker og lege i Leger uten grenser.

Det globale fondet finansierer mer enn 70 prosent av hiv-medisiner i utviklingsland og rundt 85 prosent av programmene for bekjempelse av tuberkulose. Ifølge fondet selv vil pasienter som allerede går på hiv-behandling ikke miste medisinen. Men det er ikke penger til å få nye pasienter under behandling.

– Land som Kenya, Lesotho og Sør-Afrika er allerede blitt fortalt at de ikke kan søke om støtte, fordi det ikke finnes nok midler. Her får kun mellom 50 og 60 prosent av de hiv-smittede behandling, sier Trøseid.

De finansielle problemene startet under fjorårets påfyllingsrunde. Der håpet fondet på løfter fra givene på

til sammen 20 milliarder dollar. Sluttsummen ble på 11,7 milliarder dollar. Så kom korrupsjonsavsløringer, som fikk mange viktige giverland til å fryse utbetalingene til fondet. I den senere tid har svingende valutakurser, budsjettkutt i viktige giverland og lave renter ført fondets økonomi mot bristepunktet.

Julegave fra Obama

Men mens fondet sliter, kom Barak Obama med en kjærkommen julegave til verdens hiv-smittede. På verdens aidsdag annonserte han at 2,1 millioner flere mennesker skal få tilgang til hiv-medisiner innen 2013. Pengene skal kanaliseres gjennom presidentens eget aidsprogram PEPFAR, og i stor grad finansieres gjennom

prisreduksjoner på aidsmedisiner. Interesseorganisasjonene jubler, men ikke alle er like begeistret. Den anerkjente økonomen og bistandseksperten Jeffrey Sachs var skuffet over at Obama ikke gikk inn for å redde Det globale fondet.

– Jeg hadde forventet å høre ham si at avgjørelsen om å avlyse neste runde med utbetalinger var fullstendig feilet. Men det fikk vi ikke høre, uttalte han til amerikanske medier.

Fondet selv avdramatiserer situasjonen ved å understreke at de vil målrette innsatsen der den trengs mest. Men fondets administrerende direktør Michel Kazatchkine innrømmer at situasjonen er kritisk.

– Det er svært bekymringsfullt at millioner av mennesker som kjemper mot disse dødelige sykdommene står i fare for å betale prisen for finanskrisen. Millioner av mennesker er avhengig av midler fra Det globale fondet for å holde seg levende og friske, uttalte han i en pressemelding. ■

« Denne utbetalingsstoppen vil koste liv »

Marius Trøseid, Leger uten grenser

Aktivister demonstrerer mot hogst av regnskogen i Brasil under klimatoppmøtet i Durban. Mange frykter at avskogingen i utviklingsland vil øke etter at møtet i Sør-Afrika ga få resultater.

FOTO: SCANPIX

– Hvis det skal være markedsbaserte løsninger må det være gode kontrollmekanismer, og det må være en tydelig kobling til nasjonale mål for å redusere avskogingen. Vi trenger markedsbaserte systemer en gang i fremtiden for å sikre at det blir nok penger i systemet. Men ikke før de har veldig gode systemer for å hindre juks, sier han.

Ingen felles målemetode

Ett annet viktig spørsmål i Durban var hvordan man skal måle at avskogingen reduseres. For å vite hvor mye et land klarer å redusere avskoging, må man vite hvor mye av skogen som ville blitt hugget dersom alt fortsatte som normalt. Ifølge Løvold ble resultatet fra Durban at landene selv skal avgjøre hvor stor den fremtidige avskogingen ville blitt, ut fra regler de selv velger.

– Dette kan lede til en situasjon hvor land «skrupp opp» den forventede avskogingen for så å få belønning for at den ikke ble så høy likevel.

Summene kan bli helt urealistiske, sier Løvold, som tviler på at et slikt system kan bli troverdig. Etter Durban-møtet er det også høyst uklart hva, hvor ofte og til hvem landene skal rapportere på hvordan de sikrer urfolks rettigheter og biologisk mangfold. Selv om Løvold er svært skuffet over resultatet, tror han ikke Durban-fadesen vil få negative konsekvenser for Norges skogsatsing.

– Siden mye av støtten Norge gir er land-til-land-støtte og støtte til pi-

Regjeringens klima- og skogprosjekt

■ Under klimaforhandlingene på Bali i 2007 lanserte Stoltenberg at Norge vil bevilge inntil 3 milliarder kroner årlig til arbeid mot klimagassutslipp fra avskoging i utviklingsland. De norske skogpengene går til bevaring av skog i Brasil, Indonesia, Guyana og Tanzania, eller kanaliseres gjennom multilaterale kanaler.

Dette ble de også enige om i Durban

■ Kyoto-protokollen forlenges med fem år. Alle landene har bundet seg til å forhandle frem en framtidig juridisk bindende avtale innen 2015. Den vil tre i kraft i 2020. Et grønt fond for finansiering av klimatiltak i utviklingsland er opprettet. Hvor pengene skal komme fra er uklart.

lotprogrammer gjennom multilaterale kanaler er det fortsatt mulig for Norge å insistere på høy standard. Men det internasjonale samfunnet kom over hodet ikke videre i Durban, og det er fryktelig synd, sier Løvold. ■
sahlomedia@gmail.com

Samtaler ved Chr. Michelsens institutt

Nye stormakter og Afrika

Kina, India, Brasil, Sør-Afrika og de andre stormaktene fra Sør blir stadig viktigere globale aktører. Deres nye status og rolle er spesielt tydelig i Afrika. I en seminarserie setter CMI fokus på disse stormaktene og analyserer deres rolle i Afrika. Hvilke utfordringer reiser dette for norsk politikk? Forskere, aktivister og beslutningstagere møtes på CMI.

4. januar

Is a new global partnership for development possible?

Jon Lomøy, Alf Morten Jerve og Hege Hertzberg

12. januar

Comparing emerging powers in Africa

Stein Sundstøl Eriksen, Tore Nedrebø og Elling N. Tjønneland

CMI

23. januar

Restless Empire: China and the World since 1750

Odd Arne Westad, Stein Tønnesson og Camilla Brautaset

31. januar

Endringer i internasjonal politikk, nye stormakter og sør-sør samarbeid. Hva betyr dette for utvikling i Afrika – og for norsk politikk?

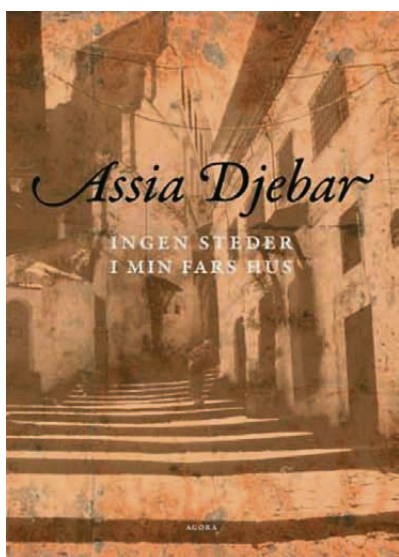
Innledning ved miljø- og utviklingsminister Erik Solheim

For fullstendig program og påmelding:
www.cmi.no

22 **Aktuelt**

Årets beste bøker fra Sør

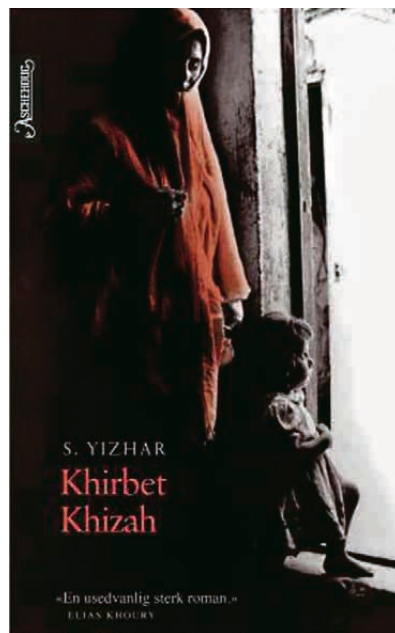
Vår faste bokanmelder **Tone Bratteli** gir deg julegavetips fra Algerie, Somalia, Palestina, Kina og Sierra Leone.

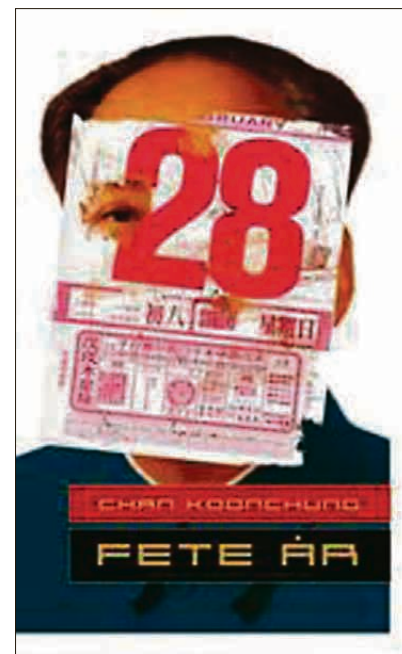
Assia Djebar: Ingen steder i min fars hus. Oversatt av Kari og Kjell Risvik. Agora forlag.

Aminatta Forna: Kjærlighetens egenartede hukommelse. Oversatt av Guri Dimmen. Gyldendal

S. Yizhar: Khirbet Khizah. Oversatt av Kjell Risvik. Aschehoug

Chan Koonchung: Fete år. Oversatt av Lars Peder Kallar Devold. Forlaget Oktober

Assia Djebar: Ingen steder i min fars hus

En av Nord-Afrikas viktigste litterære stemmer, Assia Djebar fra Algerie, har kommet med et mesterstykke av en litterær selvbiografi. Vi følger henne fra 3 års alder og fram til 1953, ett år før kampen mot franskmennene startet.

Det er det delte samfunnet vi møter, både i småbyen og i hovedstaden Alger. Fortelleren er datter til den arabiske læreren som er ansatt på en fransk skole der hun også er elev. Den lille jenta lærer seg tidlig å slå øynene ned når hun er utenfor huset, kle seg så ikke lystne blikk fra franskmenn og lokalbefolkningen skal føre skam over henne, og føye seg etter farens normer for hva som er passende. Det står i klar motsetning til hvordan de franske kvinnene og jentene oppfører seg.

Som ung blir det grådige suget etter frihet, litteratur og livet utenfor stengte hus stadig mer påtrengende. Hun finner en venn, og hennes drømmer om kjærlighet og frihet fører henne til slutt til den ytterste skanse.

Assia Djebar har en rik fortellerstemme, og denne boka er bygd opp som en mosaikk av mange fantastiske fortellinger. Dette er overhodet ingen vanlig selvbiografi. Boka er også rik på miljøskildringer fra Algerie. ■

Aminatta Forna: Kjærlighetens egenartede hukommelse

Aminatta Fornas store roman «Kjærlighetens egenartede hukommelse» bygger på tida før, under og etter den blodige borgerkrigen i Sierra Leone, og hvordan de skrekkelige opplevelsene, løgnene, de store traumene og hemmelighetene for alltid har satt dype spor i menneskene som lever der. Det er som om hele nasjonen har avlagt taushetsløfte om en fryktelig hemmelighet. Romanen bidrar sterkt til å få fortielsene ut i åpenhet.

Jeg-stemmen i boka er Elias Cole, en døende gammel mann med bakgrunn fra universitetet. En som har levd et liv i umnfallenhet. Hans krigshistorie utvikler seg til en rekke mørke historier. Fra sykesenga trekkes flere mennesker inn i hans liv.

Omkring disse menneskene, som er havnet opp i et helvete av posttraumatisk stress, utspiller det seg kjærlighet, fortielse og svik i et miljø preget av manglende evne til å ta seg av alle som plages av krigens bilder og sykdommer. Krig er fryktelig, men det krever også mot til å holde ut freden. Bakgrunnsteppet er død, sårede, barnesoldater, voldtatte, de som har mistet forstanden, tortur og korrupsjon.

Forfatteren har et litterært grep der en historie vikles inn i den neste til en stor, dyptpløyende fortelling om et land der mange fikk blod på hendene og sårene har vanskelig for å gro. Det er en stor leseropplevelse. ■

Tone Bratteli, Bistandsaktuells faste bokanmelder av skjønnlitteratur.

S. Yizhar: Khirbet Khizah

Kortromanen Khirbet Khizah er historien om israelske styrkers rasering av palestinske landsbyer i 1948 sett gjennom øynene på en israelsk soldat. Forfatteren er selv jøde og har lang fartstid som politiker i Knesset. Da boken kom ut i 1949 vakte den stor oppsikt. Først nå er den kommet på flere språk.

Krigens groteske logikk trer fram i teksten. Soldaten ser plutselig hva han er med på. Hans eget folk har en lang historie om eksil og lidelse. Nå driver de selv andre ut i landflyktighet.

Soldatene kom til Khirbet Khizah for å sikre en ny bosetting for Israel. «Hvem skulle da forstille seg at det en gang hadde vært Khirbet Khizah, hvor vi fordrev innbyggerne og overtok selv? Vi kom, vi skjøt, vi brente, vi sprengte, vi jagde, vi sendte i eksil. Hva faen hadde vi her å gjøre?» spør soldaten.

Dette er en sterk og uvanlig fortellerstemme som på 95 sider får fram hva som skjer inne i hjernen og hjertet på en soldat som erkjenner at nå er det hans folk som tvinger andre til å rive opp røttene sine. Boka er smertefull og utfordrende. ■

Chan Koonchung: Fete år

Hvordan er det mulig å få millioner av kinesere til å glemme 28 dager, gli inn i et kollektivt, altomfattende hukommelsestap og en ny blomstringstid i en slags lykkerus der enhver kritisk tanke er visket ut av hjernen? Det er spørsmålet vi skal finne svar på i Chan Koonchungs roman «Fete år».

Da verden gikk inn i finanskrisen, eller isbrannperioden som den kalles i boka, skjedde det noe som ingen husker. Når folk kom til bevissthet igjen etter 28 dager, var historiens sanne ansikt borte. Når sannheten er smertefull, hvem vil ikke da søke lykken som erstatning? Hvorfor ikke glemme vold og undertrykking, og glede seg over øyeblikkets velstand? Er ikke nitti prosent lykke nok?

Blomstringstida som følger byr på store investeringer, mye penger, handel, eksport og forbruk. Den er for dem som vil skumme fløten. For de lykkelige. Aviser, tidsskrifter og bøker er forsvunnet. Slettet. Vi befinner oss i 2013

I ly av den internasjonale finanskrisen og panikken som oppsto, får makthaverne rom til å utføre en brutal utrensning og innføre en ett-partistat. Kritikken virker smålig.

Hovedpersonen i boka, Chen, går sammen med venner og kidnapperpartipampen Hu for å tvinge ham til å fortelle hva som skjedde i de glemte dagene. Den hemmeligheten får leserne selv finne ut av.

Dette er en bok med bitende ironi og sylskarp samfunnskritikk. Forfatteren beveger seg svært nær et bilde av dagens Kina. Dette er en stemme det er verd å lytte til. ■

Nuruddin Farah

FOTO: JANERIK
HENRIKSSON/SCANPIX

Nuruddin Farah: Knuter. Oversatt av Ingrid Haug. Aschehoug

Nuruddin Farah: Knuter

En av Afrikas fremste forfattere – somalieren Nuruddin Farah – har skrevet en ny, stor roman der handlingen er lagt til de sønderknuste gatene i Mogadishu. I Knuter følger vi historien til kvinnen Combara som kommer hjem fra eksil for å ta tilbake familiens hus i byen. Og det er mange knuter hun må løse.

I en borgerkrig finnes ingen uskyldige – menn, kvinner, ungdommer, geistlige – alle er medskyldige når det gjelder å drepe og lemleste mennesker, sier en av de mange som står midt oppe i angsten i boka. Combara kommer hjem for å utfordre krigsherren som har overtatt huset hennes.

«Vi hadde fred. Vi er borgere av en nasjon av tapere, av klaner som kjemper mot hverandre, av ungdommer uten skolegang, av kvinner som ikke får annet enn reprimander. Vi er et folk som lever i unormale tider.» Replikken kommer fra en sjåfør. De minnes da folk lot døra stå oppe dag og natt. Så kom korrupsjonen som gjorde enkelte til millionærer over natta, byen ble oversvømt av arbeidsløse og folk på vandring fra den sultne landsbygda. Så kom gjerdene opp med knust glass, barberblader og strømførende ledninger på toppen. Alle sviktet.

Farah leverer et sterkt kvinneportrett. Det er en stemme som insisterer på at Mogadishu er en by der mennesker kan leve godt, en by med et potensial der mennesker kan reise seg igjen tross alt som gikk galt, og der folk kan løfte hodet. Også kvinnene. ■

Det er store hull i loven som skulle stoppe «gribbefondene».
Les mer under

Økonomi

Finansgribber krever Kongo for millioner

Gjeldsspekulanter krever 100 millioner dollar fra DR Kongo gjennom en domstol i skatteparadiset Jersey. Saken viser at det finnes store smutthull i loven som skulle stoppe «gribbefondene».

Av Even Tømte

det Bistandsaktuelt gikk i trykken venter man på en avgjørelse i dragkampen mellom finansmannen Peter Grossmans fond FG Hemisphere og Den demokratiske republikken Kongo. Grossman mener det fattige og krigsherjede landet skal betale ham 100 millioner dollar.

Hvordan endte Kongo med å skylde et slikt beløp til private gjeldsspekulanter? Gjelda stammer fra lån som ble gitt til Kongo fra Jugoslavia (nå Bosnia) for å sette opp kraftlinjer for tredve år siden. Kongo hadde ikke betalt ned kostnadene av kraftlinjene da borgerkrig brøt ut i begge landene.

Underveis, mens Kongo i praksis ikke hadde noen fungerende regjering, havnet gjelda i hendene på private investorer. Nå går de aggressivt til verks for å kreve inn pengene.

Grossman forlanger nå beslag i 80 millioner dollar som den kongolesiske regjeringen har plassert i banker på den britiske kanaløya Jersey. Tidligere har han forsøkt, men mislykkes, i å ta beslag i bygningen til den kongolesiske ambassaden i Washington. Han har også gått til rettslige skritt for å fryse kongolesiske midler i USA og Hong Kong.

Gribbefond

- Fond som kjøper opp lån med høy risiko.
- Kreditorne kvitter seg med lånene som selges til fondene for en lav pris.
- Fondene overtar gjeldsfordringene, som de deretter forsøker å inn-drive – ofte gjennom rettssystemet – til en høyere pris. Lykkes de, sitter de igjen med store overskudd.

Ulovlig

Men gjelda kan ha blitt ervervet på ulovlig vis. Det er kommet for dagen etter at journalister fra avisa The Guardian, BBC og Centre for Investigative reporting i Bosnia har gått grundig inn i saken.

Ifølge bosnisk politi har landets tidligere statsminister Nedžad Brankovic vært involvert i å overføre gjelda fra det bosniske statlige kraftselskapet EnergoInvest til det private fondet, i bytte mot penger han puttet i sin egen lomme. Brankovic er så langt ikke siktet på grunn av dette.

Mellommannen i handelen skal ha vært Michael Sheehan, kjent som «Goldfinger», som leder fondet Donegal International.

Kjøper gjeld billig

Mannen, som har kallenavn etter en James Bond-skurk og er glad i dyre Cadillac, jobbet ironisk nok for en gjeldssletteorganisasjon, før han skiftet side og tjente seg rik på å leve av å kreve inn fordringer til fattige land. «Goldfinger» ble særlig kjent etter å ha krevd Zambia for 55 millioner dollar i 2007, gjeld han selv hadde kjøpt for 3,2 millioner dollar. Saken endte med at Sheehan ble sittende med 15,4 millioner.

Peter Grossman selv hevder ikke å kjenne til at gjelda han krever inn skal ha blitt ervervet ulovlig. Han avviser også at han skal ha kjøpt tilgodehavendet for så lite som 3,3 milliarder dollar.

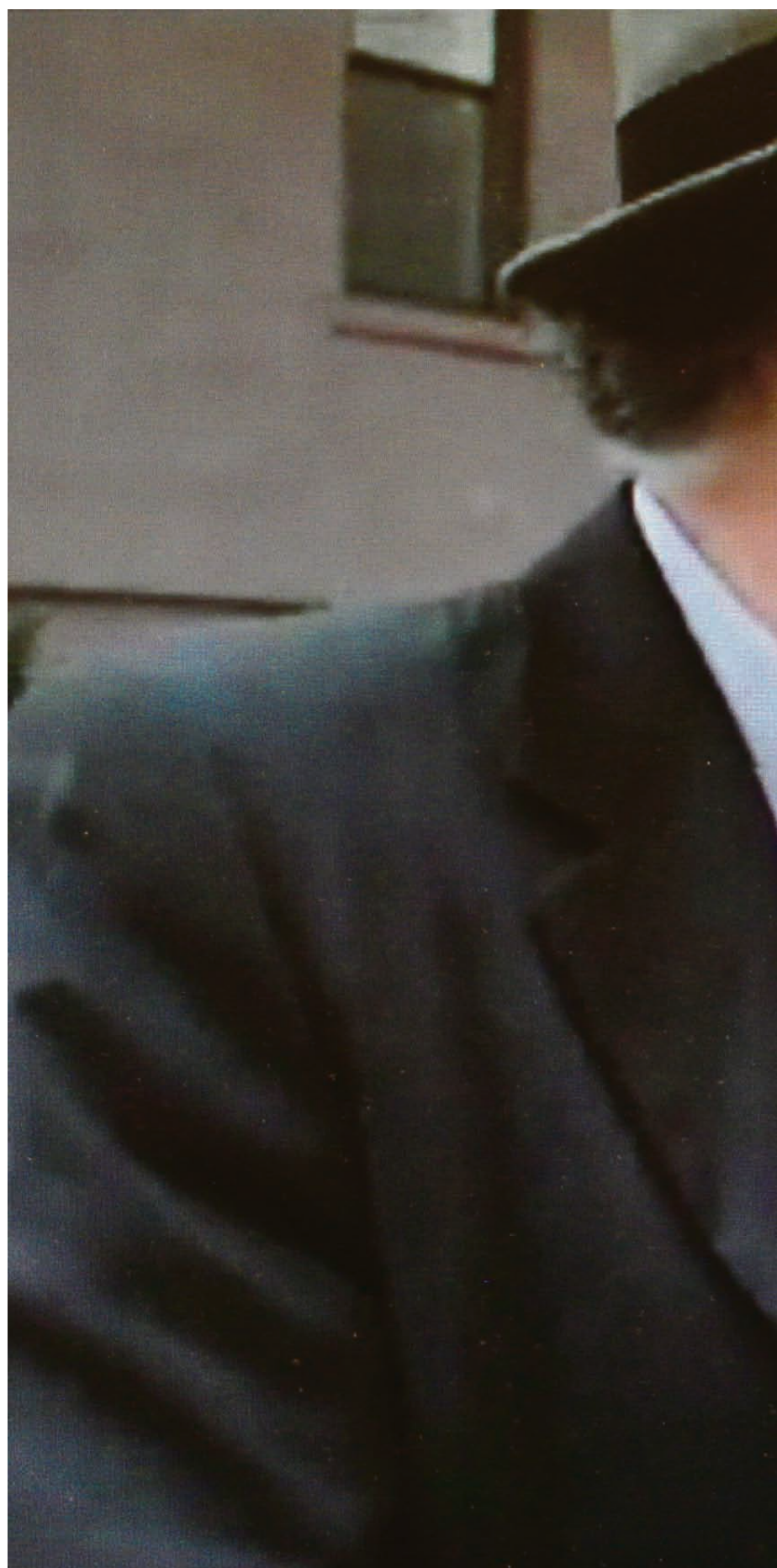
– Jeg går ikke løs på Kongo. Jeg krever inn en legitim gjeld, uttalte han til BBC, i et knapt intervju der reporteren Greg Palast småløper etter Grossman med mikrofon mens finansmannen forsøker å komme seg unna.

Gribbefond

Saken har på nytt aktualisert spørs-

«Jeg går ikke løs på Kongo. Jeg krever inn en legitim gjeld»

Finansmannen Peter Grossman til BBC

målet om «gribbefond», fond som spekulerer i fattige lands gjeld. Gribbefondene spesialiserte seg på å kjøpe opp billig gjeld fra utviklingsland, som gjerne sliter med å betale gjelda, for så å kreve full tilbakebetaling.

Ifølge Det internasjonale pengefondet krever ulike gribbefond til sammen nesten halvannen milliard dollar fra de mest gjeldstyngede utviklingslandene. Verdensbanken anslår at over en tredjedel av landene

som er involvert i gjeldssletteprogrammet HIPC har blitt møtt med krav fra gribbefond.

Antallet søksmål fra gribbefond har imidlertid falt de siste årene, i takt med at problemet har fått økt oppmerksomhet fra politikere og aktivister. Storbritannia vedtok nylig, som første land i verden, en lov som skulle begrense gribbefondenes virksomhet.

Et smutthull i loven gjør det li-

■ TJUVFISKE

5,5

milliarder kroner er den anslåtte verdien av illegal eller under-rapportert fiske i Afrika, ifølge Institute of Security Studies.

■ OLJEFONDET

Trekker seg ut

Statens pensjonsfond utland har besluttet å selge seg ut av det amerikanske selskapet FMC Corporation og det kanadiske Potash Corporation of Saskatchewan, verdens største gjødselsprodusent. Årsaken er selskapenes kjøp av fosfat fra den okkuperte delen av Vest-Sahara.

■ MAT

– Kjøp mer fra småbønder

Mat- og drikkevareindustrien må gjøre mer for å hindre global fattigdom, ifølge Jordan Dey, tidligere direktør i FNs matvareprogram i USA. Selskapene bør kjøpe mer korn, ris, hvete og kakao fra småbønder i utviklingsland, og dermed gi fattige bønder mulighet til å skaffe seg et levebrød, mener han.

kevel mulig for gjeldsspekulantene å fortsette sin virksomhet gjennom oversjøiske britiske områder som Jersey, der loven ikke gjelder.

Vil ha avtaler

Aktivister er skuffet over at den banebrytende loven som ble vedtatt i Storbritannia i 2010, ikke forhindrer gribbefond i å herje fritt i domstoler i britisk oversjøisk territorium.

– Etter at jubelen over Storbritan-

nias progressive lov har lagt seg, ser vi nå – i DR Kongos tilfelle – at britisk lovgivning ikke er tilstrekkelig, men at det kreves et mer omfattende vedtak som forhindrer gribbefonds praksis. Gribbefond er juridiske spesialister og har ressurser til å føre harde rettssaker mot fattige land for å tvinge dem til å betale tilbake gamle lån, sier Gina Ekholt, daglig leder i organisasjonen Slett u-landsgjelda, til Bistandsaktuelt.

Slik ser det ut når BBCs grave-journalist Greg Palast sporer opp finansmannen Peter Grossman på gata i New York.

FRA GUARDIAN TV

Ekholt mener britisk lovgivning må videreføres til et internasjonalt bindende rammeverk, som gjelder for alle stater og forhindrer gribbefond i å kjøpe opp fattige lands gjeld. – I mellomtiden finnes det andre, mer ad-hoc-pregede løsninger på gribbefondproblematikken, sier hun.

Spleiselag

I 2007 bidro for eksempel Norge med 60 millioner kroner i et splei-

selag med andre land og Verdensbanken for å kjøpe opp og deretter slette en gjeldspost Nicaragua satt med. Oppkjøpet ble gjort for å hindre at gjelden havnet i klørne hos et gribbefond.

– Gribbefondenes virksomhet bekymrer både gjeldsslettebevegelsen, IMF og av flere lands myndigheter ettersom den truer effekten av å gi fattige land gjeldsslette, sier Ekholt. ■

– Brasils utvikling det siste tiåret har vært oppsiktsvekkende, og viser hvilken betydning enkelt-politikere kan ha. **Se kronikken nedenfor.**

Meninger

Debatt:

Vekst med fordeling i Angola?

Av **Anna Birgitte Mørck og Asgerd Vetlejord**

GISKE OG SOLHEIM var nylig på offisielt besøk i Angola sammen med en stor næringslivsdelegasjon. Solheim understreket her sammenhengen mellom investeringer og utvikling.

Han skal ha ros for at han har satt bistandens betydning i perspektiv. Men investeringer og økonomisk vekst er ikke noen garanti for utvikling. Angola, et av landene i verden med raskest voksende økonomi, er

et godt eksempel på det. Norske myndigheter må vise hva de gjør for å legitimere økt satsning på investeringer som et bidrag til utvikling.

Under ett kort møte i løpet av besøket i Angola ble den norske delegasjonen kjent med hva sivilsamfunnet og grasrota ser som de største utfordringene for folk i Angola i dag; nemlig den ekstreme forskjellen mellom en rik elite i Luanda og majoriteten av befolkningen som lever i stor fattigdom. 90 prosent av byboere bor også under elendige for-

hold. Tvangsflyttinger og sanering av fattiges boliger for å bygge høyhus for utenlandske investorer og den velstående delen av befolkningen, er svært bekymringsfullt.

Angola er rangert nær bunnen av FNs Human Development Index (148 av 169). Det er også et av verdens mest korrupte land, ifølge Transparency International. I tillegg rangerer Angola høyt på listen over land med stor kapitalflukt.

Chr. Michelsens Institutt karakteriserer Angola som et politisk svært

Anna Birgitte Mørck og Asgerd Vetlejord er rådgivere i Norsk Folkehjelp

undertrykkende regime hvor presidentens kontroll går helt ned på landsbynivå. Selv om det har skjedd positive utviklingstrekk i forhold til åpenhet i oljeindustrien, er det fortsatt et land hvor det er langt igjen til at befolkningen kan øve innflytelse og nyte godt av landets enorme rikdommer. Misnøyen blant befolkningen har gitt seg utslag i protester og

Kronikk:

Den brasilianske utfordringen

Av **Inge Tvedten**

BRASIL ER I FERD med å bli en svært sentral samarbeidspartner for Norge, og var i 2010 vår største bistandsmottaker. Relasjonen til den fremadstormende søramerikanske stormakten vil teste vår evne til å forholde oss til stadig viktigere ikke-vestlige nasjoner.

Brasil er en av fire-fem nasjoner utenfor den tradisjonelle vestlige interesse-sfære som vil få en stadig viktigere rolle i verden, både politisk, økonomisk og kulturelt.

Regjeringen har erkjent dette, og har nylig utviklet en egen Brasilstrategi. Våre olje- og næringslivsinteresser er den store drivkraften, men samarbeidet vil også omfatte klima/miljø og annen bistand.

Samarbeidet vil by på nye utfordringer. For en gangs skyld skal vi forholde oss til en ikke-vestlig nasjon som er langt større og mektigere enn oss selv og som på de fleste områder har vel så stor kompetanse og kapasitet.

Brasil er et enormt land, med et flateinnhold på 8,5 millioner kvadratkilometer og over 200 millioner innbyggere. Landet har også noen av verdens største byer, største regnskoger og mest spektakulære elver.

Portugiserne koloniserte landet på begynnelsen av 1500-tallet, og utviklet det til sitt viktigste spiskammer gjennom slavehandel med Afrika. Brasil ble selvstendig i 1822, og er fortsatt preget av sin historie ved å være en av verdens mest multi-etniske nasjoner.

I årtier etter selvstendigheten led Brasil under skiftende totalitære regimer som tappet landets enorme naturressurser og skapte store forskjeller mellom en liten elite og den store majoriteten av fattige. Det mest ekstreme og kjente utslaget av den utviklingen er slumområdene eller «favelaene» i millionbyer som São Paulo og Rio de Janeiro.

Likevel har Brasil ikke opplevd de store politiske omveltningene som har preget mange andre land i Latin-Amerika. Ved siden av et effektivt militærapparat tilskrives dette ofte landets to store lidenskaper: fotball og et intenst og rikt kulturliv – med karneval som det mest kjente men også med en fantastisk musikalsk, litterær og scenisk tradisjon.

BRASILS UTVIKLING det siste tiåret har vært oppsiktsvekkende, og viser hvilken betydning enkelt-politikere kan ha.

Den tidligere fagforeningslederen Luíz Inácio da Silva eller 'Lula' ble valgt til president med støtte fra Brasils fattige i 2002. Han gjorde alle spådommer til skamme – inklusive Verdensbankens – ved å bidra til å utvikle landet fra å være en gjeldstynget og inflasjonsherjet nasjon til å bli en nasjon med en solid økonomisk vekst.

Brasil har også fått den internasjonale posisjonen landets størrelse og økonomiske styrke skulle tilsi, først og fremst ved bevisst og aktivt å forene de nye framvoksende økonomiene og utviklingsland i felles front

Inge Tvedten er seniorforsker ved Chr. Michelsens Institutt.

KRONIKK

Kronikkforslag sendes til even.tomte@gmail.com (maks 7000 tegn inkl. mellomrom)

mot vestlig dominans. Brasil er i ferd med å skaffe seg et solid økonomisk fotfeste i Latin-Amerika, Afrika så vel som i Asia.

Den kanskje mest oppsiktsvekkende utviklingen under Lula er likevel reduksjonen i andelen fattige fra 35 til 15 prosent over en periode på ti år. Dette er oppnådd gjennom en kombinasjon av økonomisk vekst og et system med «familiestipend» («bolsa família») for de fattigste, der et mindre månedlig bidrag er koblet opp til krav om å sende sine barn til skolen.

Lulas politiske suksess er ikke resultat av et pyntelig demokratisk system, selv om det brasilianske demokratiet fungerer og han nylig gikk av som president etter to perioder slik grunnloven tilsier. Snarere er det et resultat av en kløktig balansegang mellom å holde seg inne med landets økonomiske elite, beholde kontrollen over sterke fagforeninger og, vil mange brasilianere hevde, ved «å kjøpe» stemmer gjennom «bolsa família»-programmet.

DET ER I DETTE LANDET Norge forsøker å posisjonere seg gjennom sin nye Brasil-strategi. Vi er ikke alene som beilere, og det er ingen selvfølge at Brasil vil velge Norge som samarbeidspartner på de områder vi ønsker.

Så langt ser Brasils myndigheter og landets dominerende oljeselskap Petrobras på Norge og Statoil som en nyttig partner fordi vi kan tilby penger, teknologi og know-how på dypt vann. Men de to selskapene er

harde konkurrenter i andre deler av verden.

Norge er også en viktig partner i miljøspørsmål, ikke minst fordi vi tilbyr store summer gjennom klima- og skogprogrammet med mål om å forhindre avskoging i Amazonas. Så langt har investeringene gitt magre resultater, fordi vi ikke har funnet en effektiv måte å få skogindustrien og fattigfolk til å slutte å hugge trær og fordi korrupsjonsfaren er stor.

Også en rekke andre norske økonomiske aktører er på banen, både på «tunge» områder som shipping, aluminium, fiskeeksport og vannkraftutbygging og ved mindre bedriftsetableringer, samarbeid og investeringer. Foreløpig har de hatt varierende suksess. Mange mangler grunnleggende kompetanse i språk og kultur, og Norge er ikke så kjent som vi ofte velger å tro. For de fleste brasilianere er Norge ensbetydende med en ting: Bacalaoen de elsker men knapt har råd til å kjøpe.

→ Følg debattene på nett: www.bistandsaktuelt.no

nett KOMMENTAR:

Dyrt møte

Med reise- og oppholdskostnader for Busan-konferansen i forrige uke på godt over 60 millioner kroner, kunne man ha bygget ett eller to nye sykehus i DR Kongo, skriver Jan Speed.

nett DEBATT:

Revidér bistanden!

Vi må konsentrere oss om å finne de beste metodene for å kanalisere cash til de fattigste. De vet best hvordan pengene skal brukes, skriver John Ensby.

nett UTEKONTORET:

Jul eller Guru Nanak?

Religiøse fridager blir et interessant spørsmål med så mange forskjellige trosretninger under samme tak, skriver ambassaderåd Eva Bratholm i New Delhi.

demonstrasjoner som myndighetene har slått hardt ned på.

I DETTE KLIMAET promoterer nærings- og utviklingsmyndigheter norske investeringer for å bidra til utvikling. Organisasjonene som Solheim møtte understreket sterkt behovet for fortsatt internasjonal støtte til utvikling av det sivile samfunn.

Sivilsamfunnsorganisasjoner i Angola får gjennom norske midler mulighet til å følge den offisielle pengestrømmen og de kontrollerer myn-

dighetenes budsjetter på nasjonalt og lokalt nivå. Slik kan de dokumentere manglende bevilgninger og øve press på politikerne. Spesielt innen helse, utdanning og jordbruk har de oppnådd at budsjettposter er økt.

Utviklingsministeren har understreket at pengene som genereres fra naturressursene tilhører folket. Derfor vil Norsk Folkehjelp fortsatt etterlyse fokus på rettferdig fordeling når norske investeringer presenteres som del av vår utviklingspolitikk. ■

Debatt:

Afrikansk oppgjør med norsk utvikling

ROLLEN SOM GIVER er like uverdigg som mottakerrollen, hevder afrikanske kirkeledere.

Vestlig velmenthet har gjort Afrika til en passiv mottaker. Dette mener flere afrikanske samfunns- og kirkeledere, som nylig deltok på konferansen Transforming Africa – Restoring Dignity – Rethinking Development i Oslo. I to dager var de samlet for å utfordre til nytenkning om norsk bistand i Afrika. De vil sitte i førersetet og selv bestemme hvordan landene deres skal utvikles. De vil ikke lenger la seg diktere av vestlige politikere og bistandsfolk. Nok er nok, sier de.

– Vi som er afrikanerne må slutte med å dyrke rollen som offer og mottaker. Dette mønsteret hemmer utvikling og frarøver afrikanerne verdigheten. Forholdet mellom Afrika og resten av verden må normaliseres og blir likeverdigg, fremholder Dr. David Kaulem fra Zimbabwe. Afrikanske organisasjoner må bli mer kritiske når de velger sine samarbeidspartnere og våge å si nei til å motta støtte fra givere som de ikke ønsker å samarbeide med, eller som de ikke kan identifisere seg med, hevder flere av konferansedeltakerne. Budskapet er klart. Utviklingsbistand til Afrika

har ingen fremtid dersom vi ikke kan bygge sammen, på felles vilkår.

Kirkelederne fra Afrika ønsker en etisk tilnærming til utvikling, og ikke bare en økonomisk. Afrikas krise er i første rekke en etisk krise og en lederkrise, ikke en økonomisk krise, mener den ugandiske biskopen Zac Niringiye. Han ønsker en debatt som ikke handler om utvikling, men om transformasjon av Afrika. Dette gjør dere ikke gjennom å kaste på oss mer bistand. Det virker ikke, fortsetter biskopen fra Kampala. Han får støtte av økonomen Valentine Gitoho, som mener at utviklingspenger kan bidra til å ødelegge et land. De er enige om at bistand ofte skaper et demokratisk problem fordi afrikanske myndigheter gjøres ansvarlige overfor utenlandske givere i stedet for egen befolkning. Derfor ber de oss innrette bistanden mer mot bevisstgjøring for å ansvarliggjøre nasjonale politikere.

Vi har grunn til å lytte og gå i dialog når disse lederne fra Afrika utfordrer seg selv og oss til nytenkning. Ved det viser vi at vi ikke bare ønsker å være givere, men likeverdigg samarbeidspartnere. Det handler om å se mennesker som subjekter, ikke objekter. Både i Afrika og i Norge. ■

Av Jørn Lemvik, generalsekretær i Digni; Martha Rubiano Skretteberg, generalsekretær i Caritas; Øyvind Aadland, generalsekretær i Strømme-stiftelsen; Ørnulf Steen, generalsekretær i Norges Kristne Råd; Kristin Eskeland, styreleder i Kvekerhjelp; Birgit Philipsen, daglig leder i ADRA Norge

President Dilma Rousseff og eks-president Lula da Silva har i løpet av et tiår klart å skape store resultater i kampen mot fattigdom. Samtidig har de gjort Brasil til et land med stor internasjonal prestisje.

FOTO: ROBERTO STUCKERT FILHO / SCANPIX

NORGE VIL TJENE PÅ å være en annerledes samarbeidspartner. Strategien legger opp til tradisjonelle typer av samarbeid innen olje, miljø og næringsliv, men søker også å «identifisere nye og relevante sektorer».

Et mulig slikt område er bistand. Brasil er i ferd med å bli en viktig politisk bistandsgiver spesielt i Afrika, og blir ofte lyttet til som en ikke-vestlig stemme. Men landet erkjenner at de har mye å lære om hva som er en effektiv bistandsarkitektur, og ser gjerne til de nordiske landene.

Et annet område der Brasil er nysgjerrig på Norge er vår likestillingspolitikk. Ulikhet i Brasil har tradisjonelt vært knyttet til by-land og etnisitet eller «rase», men det er en økende erkjennelse av at kvinner er undertrykket i det brasilianske samfunn. Landet befinner seg på nederste halvdel i alle internasjonale likestillingsoversikter, der Norge befinner seg i tetsjiktet.

Et tredje område som vil være avgjørende for Norges relasjoner med Brasil er den økende korrupsjonen. Ikke bare er forretningslivet gjennomsyret av korrumpert adferd, men for brasilianere flest er den politiske korrupsjonen vel så viktig. Brasil bør ha mye å hente i sin streben etter å redusere korrupsjonen ved å samarbeide med Norge – og norske bedrifter har en jobb å gjøre for ikke å bli del av det hele.

I tillegg blir det viktig med et bredt kultursamarbeid, som altfor ofte er neglisjert som del av Norges samarbeid med utlandet. Brasil representerer den type multi-etniske samfunn vi er nødt til å lære å forholde oss til. Kulturell utveksling på områder som musikk, teater, film, idrett, arkitektur og kreative industrier vil bli sentralt for å forstå landet og sette oss i stand til å drive forretning og bistand i en framvoksende økonomi og et mangfoldig samfunn som Brasil. ■

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

28 Bakerst

Det ikke fullt så vakre spillet

TIL TROSS FOR at folk er lei av håpløse politikere som krangler om alt, har dette vært et godt år for de fleste fotballelskerne i Zimbabwe. Det har vært fotballklubben Dynamos' år. En klubb som med rette hevder at de har over halve befolkningen på 12 millioner som tilhengere. I år vant de den mest prestisjetunge tittelen ved å bli seriemestere. I tillegg vant de den hjemlige cupen, Mbada Diamonds Cup. Dynamos er også kjent under klengenavnet «Dembare» og holder til i hovedstaden Harare.

Men som regelen er i Zimbabwe: Så snart entusiasmen rundt det fremgangsrike fotballaget dabber av, dukker skepsisen overfor alt som kan ha en fjerneste tilknytning til regjeringen opp. Dette gjenspeiles overalt; fra sosiale nettsider til småprat på bussen. Og Dynamos har lenge vært knyttet til President Robert Mugabes regime, selv om det kanskje er noe urettferdig. Laget blir for eksempel alltid invitert til å spille oppvisningskamper ved nasjonale begivenheter som Heltenes dag eller Uavhengighetsdagen. Disse festdagene blir av mange nå

Sett fra SØR

John Mokwetsi er frilansjournalist og bor i Harare

ansett som fullstendig «kidnappet» av Mugabe.

De nasjonale seremoniene blir overført direkte på radio og TV og gir presidenten anledning til å skjelle ut sine motstandere og samtidig gi inntrykk av at alle på det tettepakkede stadionet, som egentlig har kommet for å se på fotball, støtter ham.

Et vanlig samtaleemne i Zimbabwe i disse dager er Dynamos' seier i Mbada Diamonds Cup. Seieren ga laget 75 000 dollar i premiepenger og i tillegg 150 000 dollar som skal dekke reisene deres i sammenheng med den afrikanske Confederation Cup som tilsvarende Uefa-cupen i Europa.

Mbada Diamonds Cup er oppkalt etter Mbada Diamonds, et kontroversielt gruveselskap som utvinner diamanter i Marange i Chiadzwa, øst i landet. Ifølge Human Rights Watch har mer enn 200 personer som har lett etter diamanter der, blitt drept av hæren. Blant aksjeeierne i Mbada Diamonds finner man trolig både Grace, Robert Mugabes hustru, og Gideon Gono, sjef for sentralbanken og Mugabes personlige finansrådgiver.

I denne fotballsesongen har Mbada Diamonds virkelig øst ut penger; de har sågar leid inn busser for å kjøre publikummere fra townshipene til National Sports Stadium i Harare. Dessuten har stadionen nylig blitt totalrenovert av kinesiske selskap samtidig som myndighetene knytter seg stadig nærmere Kina og erklærer at de heller ser østover enn mot det fiendtlige Vesten.

Imens har det vært utbrudd av tyfus i deler av Zimbabwe og strømmen er så ofte borte at byfolk hogger ned de få trærne som finnes i utkanten av byene for i det hele tatt å få laget et anstendig måltid for familien.

Selv om folk i Zimbabwe liker fotball er mange oppgitt over hvordan Mbada Diamonds bruker millioner på sporten for å skape reklame for seg selv. Blant dem som har latt seg irritere er læreren Takura Zhambo.

– Å se Mbada Diamonds sponse fotballen med en pakkeavtale på én million dollar i et land som betaler folk som meg 300 dollar i måneden er ikke noe annet enn en fornærmelse, sier Zhambo. Vennen ved siden av er enig.

– Å bruke så mye av disse diamantpengene på fotball virker ikke riktig for oss som bare ønsker å få et bedre liv.

Dynamos' største rivaler er Highlanders, også kjent som «Bossos», fra Bulawayo, den nest største byen i Zimbabwe. Rivaliseringen foregår ikke bare på banen. Fotballpublikum-

Afrikas lojale forsvarer

Hun er ikke redd for å si hva hun mener. Men X-redaktør Maren Sæbø synes det er hyggeligere å komme på kant med bistandsfolk enn med islamhatere. **Av Ingvild Sahl**

I en grønn, selvstrikket genser i Rauma-garn, 17 minutter over tolv, kommer Maren Sæbø halssende inn på Den gode Café i Fredensborgveien i Oslo. Hun insisterte på å møtes her, ikke på kontoret som ligger vegg i vegg.

– Jeg ble fanget i e-post, sier hun, og setter seg ned med et beklagende drag over ansiktet.

De siste tre årene har 35 år gamle Sæbø vært redaktør for Verdensmagasinet X. Nylig sa hun ja til å fortsette i tre år til. Sammen med en sekretær på halvtid leder hun en 20-årsjubilant med en trofast, men nedadgående abonnentsskare på 2000 internasjonalt engasjerte lesere. Liten i fagpressesammenheng.

– Men stor i tidsskriftssammenheng, sier Sæbø, og bestiller en pannekake med skinke og ost.

– Et alternativ

Bladet, som får 60 prosent av sine inntekter fra Norad, har nylig gått over til et mindre og mer tidsriktig «veskeformat». I forrige utgave kunne vi lese om hvordan gummitapperne i Amazonas holder liv i skogen, om Palestinas første og eneste ølbryggeri og om hva som

skjer med opprøret i Nord-Afrika.

– Hvorfor trenger vi X?

– Fordi vi trenger et alternativ. X gir folk en annen type kunnskap enn de får i andre magasiner. Vi går mer i dybden.

Ifølge Sæbø har X alltid hatt som mål å frigjøre seg fra «bistandsjournalistikken».

– Veldig mye forskning og journalistikk om Afrika er opphengt i fortellingen om vårt forhold til Afrika. X og miljøene rundt magasinet har forsøkt å utvikle en annen type journalistikk. Vi ønsker å omtale deler av verden på deres premisser, ikke bare på våre premisser, sier hun.

– Men kan ikke dette hindre dere fra å sette dagsorden og skape debatt her hjemme?

– Jo, det kan det sikkert. Det er ikke sånn at bang, så fikk vi et skup og gjennomslag, og en statsråd må gå. Vi er nok heller med på å forandre i det stille. Men vi har vært med på å reise en del debatter, sier hun.

Framfus

Debattene er det stort sett redaktøren selv som har stått for. Ti år som medlem av Blitz-miljøet i Oslo

HVEM?

■ Maren Sæbø (35)

■ Utdannet historiker ved University of KwaZulu-Natal, Durban, Sør-Afrika. Redaktør for Verdensmagasinet X.

■ Aktuell: Verdensmagasinet X fyller 20 år.

har, ifølge Sæbø selv, gjort henne en smule framfus. På sin blogg på aftenposten.no svinger hun sabelen mot alle som ytrer seg om Afrika på det hun mener er en «unyansert» måte. Den årlige TV-aksjonen har hun karakterisert som et håpløst samrøre av journalistikk og show. Og hun har anklaget journalister for å stille opp som pappfigurer for bistandsorganisasjonene.

Aller mest ergrer den tidligere Klassekampen-journalisten seg over reportasjer som fremstiller Afrika som «drevet av norsk bistand». Hvor man kan få inntrykk av at enkelte steder vil kollapse, dersom bistandsorganisasjonene trakk seg ut.

– Det gjenproduseres et bilde av folk som ikke kan hjelpe seg selv.

Jeg synes det er et stort paradoks at det i dag finnes langt flere informasjonsmedarbeidere i bistandsorganisasjonene enn utenriksjournalister. Det er naivt å tro at norske journalister ikke lar seg påvirke av deres fortellinger, sier hun.

Når Sæbø blogger eller stiller til debatt får hun ofte høre at «dette vet du ingen ting om», eller «dette er du alt for ung til å forstå».

– Men jeg kan jo ikke bare dis-

X og miljøene rundt magasinet har forsøkt å utvikle en annen type journalistikk

Maren Sæbø

Dynamos-supportere har hatt mye å juble for i år. Men fotballen både samler og splitter folk i Zimbabwe.

FOTO: PRIVILEGE MUSVANHIRI

met i Bulawayo pleier å synge om marginaliseringen av denne delen av landet som er dominert av Ndebele-folket. En Highlanders-tilhenger, Tabani Khumalo sier:

– Dynamos er et Shona-lag støttet av Shona-folket som har alle privilegiene og lag som spiller på gode

stadioner i Harare. Dersom noen hadde gitt oss så mye penger, kunne vi endelig ha fått løst vannmangelen i Bulawayo?

Det var Pelé selv som en gang kalte fotball for «det vakre spillet». Lite visste han om at fotballen også ville bidra til å splitte Zimbabwe.

Portrett

Maren Sæbø er redaktør i Verdensmagasinet X som i år har eksistert i 20 år.

FOTO: INGVLID SAHL

kutere gerilja heller, sier hun, og smiler skjævt.

For det er egentlig krig hun kan noe om. Masteroppgaven skrev hun om sørafrikanske geriljaleirer i Angola.

– Du er ikke redd for å virke litt surmaga? Litt sånn «tante Sofie» på vegne av Afrika?

– Jeg har jo hørt folk si det. Men jeg sier jo ikke det jeg sier fordi jeg har et stort behov for å forsvare noen eller snakke andres sak. Men når jeg blir provosert, ja, så sier jeg i fra.

– Og da er det andre som lar seg provosere?

– Ja, det hender. Det er mye hyggeligere å være uenig med folk i bistandsbransjen enn med islamhatere på nettet. Men jeg får jo noen

sure e-poster fra bistandsfolk også.

Sæbø tror hennes egen rolle som debattant er bra for et lite blad som X. Selv om hun ikke primært blogger for å reklamere for bladet, hender det at et innlegg genererer nye abonnenter.

Udemokratisk bistand

Sæbø har nærmest vokst opp i bistandsbransjen. Da hun var åtte flyttet familien til Luanda hvor faren arbeidet for oljebransjen. Moren jobbet i ANC og som minerydder for Norsk Folkehjelp. Oppveksten har gjort både X-redaktøren og broren internasjonalt engasjert. Men mens broren blant annet har arbeidet for verdens helseorganisasjon i Genève, kunne Sæbø aldri jobbet i en bistandsorganisasjon.

– Jeg har trukket en grense der. Jeg er rett og slett litt i tenkeboksen om hva jeg synes om hele systemet.

– Hva mener du?

– Jeg er i tvil om det er riktig. Etter å ha vokst opp med det, har jeg ikke noe godt inntrykk av bistandsbransjen. Og hvis man ser litt filosofisk på det, synes jeg det er udemokratisk. Det finnes selvsagt bistand som er opptatt av å gå inn i eksisterende systemer og bygge ting fra grasrota. Men det å komme utenfra og skulle bygge noe for andre, uten å ha tilstrekkelig konsultert dem, mener jeg er udemokratisk.

Jobben i X er altoppslukende, og det blir sjeldent tid til lange ferier eller helt fri i helgene. Men når hun har tid, fordyper hun seg gjerne i europeisk middelalderhistorie. Og hun er en ganske dyktig slektsforsker.

– Jeg kan mye om Romsdal på 1500-tallet, sier hun, og innrømmer gjerne at hun er en smule nerdete.

– Lever X i 20 år til?

– Ja, i en eller annen form gjør vi nok det. Men det er ikke så lett å spå om fremtiden. ■

Hva i all verden?

Av Ba-Musa Ceesay

1 Hvem er dette?

2 Afrika er omgitt av hvilke hav?

3 En tidligere fredsprisvinner døde i september i år. Hvem?

4 To brødre fra Elfenbenskysten spiller i Manchester City. Hva heter de?

5 Hvor mange innbyggere har Bhutan?

6 Når er nasjonaldagen i El Salvador?

7 I hvilken by ligger hovedkontoret til Den Internasjonale Røde Kors-Komiteen (ICRC)?

8 Hva heter presidenten i Ghana?

9 Når ble Jerusalem Israels hovedstad?

10 Når var Tom Erik Vraalsen bistandsminister?

11 Hvilken idrett forbindes med Javier Sotomayor fra Kuba?

12 Hvem skrev boka «Å redde liv»?

13 Hva står bokstavene IAEA for?

14 Har Eritreas president Isaias Afewerki hatt makten i mer enn 15 år?

1

15 Hvilken by er den mest folkerike i Brasil?

16 I hvilket år er det planlagt at den afghanske regjeringen tar over ansvaret for sikkerhets-situasjonen i hele landet?

17 Hvor har nyhetskanalen Al-Jazeera sitt hovedkvarter?

18 Hva heter Nigers hovedstad?

19 Hvem spilte den nyutdannede juristen i den norske tv-serien Taxi?

20 Når er den internasjonale Aids-dagen?

Ekspertnøtter

1 Hva heter hovedstaden i Bhutan?

2 Når ble Fondet for hjelp til underutviklede land, også kalt Indiafondet, opprettet?

3 I hvilket afrikansk land ble en hvit mann nylig valgt til visepresident?

FOTO: KEN OPPRANN

16

EKSPERTNØTTER: 1: Thimphu. 2: 1952. 3: I Zambia (Guy Scott)

1: Joseph Kabila, president i DR Kongo. 2: Middelhavet, Rødehavet, Det indiske hav og Atlanterhavet. 3: Wangari Maathai. 4: Yaya og Kolo Toure. 5: Ca 700 000. 6: 15. september. 7: Genève. 8: John Atta Mills. 9: 1950. 10: 1989–1990. 11: Høydehopp. 12: Terje Svabø. 13: Det Internasjonale atomenergibyrået. 14: Ja, siden 1991. 15: Sao Paulo. 16: 2014. 17: Qatar. 18: Niamey. 19: Adil Khan. 20: 1. desember.

Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding og bilde til baktuelt@gmail.com.

Gaute Ellingsen er ansatt som Investment manager for Voxtra East Africa Agribusiness Fund. Ellingsen kommer fra Bain & Company og har tidligere jobbet for United Nations Industrial Development Organization og Shell. Han har en mastergrad i samfunnsøkonomi fra Universitetet i Oslo og en MBA fra Columbia Business School.

Konsernsjef **Idar Kreutzer** er valgt til ny styreleder i Flyktningshjelpen. Han overtar

etter Bernt Bull, som har ledet styret de siste fire årene. Idar Kreutzer (49) er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole, og har siden 2000 vært konsernsjef i Storebrand. Kreutzer er leder av bedriftsfor-samlingen i Orkla, nestleder i bedriftsfor-samlingen i Statoil, samt Council Member i World Business Council for Sustainable Development. Kreutzer er valgt som styreleder i to år. I tråd med Flyktningshjelpens tradisjoner gis det ikke styrehonorar.

Tidligere fylkesordfører i Hordaland **Torill Selsvold Nyborg** er valgt som nytt styremedlem i Strømmestiftelsen. Hun er valgt til nestleder i styret, der **Svein Ove Faksvåg** er styreleder. **Inge Lønning, Olaf Gundersen** og **Anna Minj** fra Bangladesh, som alle tre stod på valg, er gjenvalgt til styret. **Cecilie Watne** er valgt som varamedlem til styret.

Ny jobb

Line Hegna startet nylig i ny jobb som kommunikasjonsansvarlig i Redd barna.

— Gratulerer med ny jobb! Hvordan får man jobb som kommunikasjons-sjef i Redd Barna?

Takk! Jeg kommer fra jobben som seksjonsleder for politikk og samfunn i Redd Barna. Som kommunikasjons-sjef får jeg nå gjøre noe av det jeg trives aller best med, nemlig å jobbe i skjæringspunktet mellom politikk og kommunikasjon. Jeg har erfaring med begge deler fra tidligere jobber i blant annet UNDP og SAIH. Jeg har interessert meg særlig for utviklingskommunikasjon som felt, og fordypet meg i det da jeg studerte retorikk for en tid tilbake.

— Du jobbet før i UNDP. Hva er annerledes i Redd Barna?

Redd Barna i Norge er del av en stor internasjonal organisasjon. Vi er midt i en omstillingsprosess hvor vi blir en av de største internasjonale NGO'ene. Vi jobber i det daglige med kolleger over hele verden, samtidig som de vi skal nå ut til befinner seg i Norge. Sånn sett er det mye som er gjenkjennelig fra jobben i UNDP. Den største forskjellen er vel egentlig barnerettighetsfokus og at vi også har programvirksomhet for barn i Norge. Og det å være leder, selvfølgelig! Det er en utfordring jeg gleder meg til.

— Er du sjef for mange?

Jeg har 15 dyktige medarbeidere i avdelingen fordelt på seksjoner for informasjon og samfunn.

Øystein Samnøen begynner som daglig leder i Mission Aviation Fellowship i løpet av vinteren 2012. Han kommer fra stillingen som daglig leder av organisasjonen Barnevakten. MAF Norge er en del av MAF International. Mission Aviation Fellowship er en global, ideell organisasjon og ledende aktør innen bistandsflyging med sine 135 fly i over 30 land.

Kjetil Stulands forskningspris 2011 går til seniorforsker **Knut Nustad** ved NUPI. Nustad får prisen for blant

annet omfattende internasjonal publisering i tidsskrifter av høy kvalitet. Nustad har blant annet skrevet «Gavens makt: Norsk utviklingshjelp som formynder-skap». Han kommer snart med ny bok om naturvern og landkonflikter. Årets mottaker publiserte sin første artikkel i et anerkjent tidsskrift i 2001 og har siden publisert mye.

Ambassadør **Torgeir Larsen** (44) blir ny statssekretær i Utanriksdepartementet. Han overtar etter Espen Barth Eide som statssekretær for utanriksminister Jonas Gahr Støre. Torgeir Larsen

kjem opphavleg frå Rygge i Østfold, og har vore ambassadør i Madrid sidan 2010. Han var utanriksministeren sin stabssjef 2006–2010. Larsen har vore i Utanriksdepartementet si teneste sidan 1995, avbrote av ein periode i politisk redaksjon i Dagbladet 2002–2006. Han var journalist i NRK 1992–1995.

Nye i Norad: **Ida-Eline Engh** er engasjert som seniorrådgiver i avdeling for sivil

samfunn. Hun har tidligere blant annet jobbet i PLAN Norge og FN. **Belinda Ho** har begynt som administrativ støtte i avdeling for Økonomisk utvikling, energi, likestilling og styresett. Halvor Høgh Winsnes er ny senior-konsulent i arkivet. **Christopher Bengtsen** har begynt som administrativ støtte for personal- og administrasjonsavdelingen. **Hans Peter Christophersen** kom tilbake som seniorrådgiver i avdeling for økonomisk utvikling, energi, likestilling og styresett den 1. desember etter permisjon fra Dili i Øst-Timor.

Tidligere president i Røde Kors, **Astrid Nøklebye Heiberg**, er tildelt den internasjonale Røde Kors-bevegelsens høyeste utmerkelse, Henry Dunant-medaljen. Utmerkelsen tildeles Nøklebye Heiberg for sitt personlige engasjement og bidrag til Røde Kors-bevegelsens humanitære arbeid, og hennes innsats for å gjen-opprette bevegelsens enhet og troverdighet.

02 Nettigheten: Bekymring over ny norske praksis
10 Ny bok: Usmilket fra Leger uten grenser
22 Tusen år jubelstrik: Årets beste bøker fra land i Sør

BISTANDSAKTUELT

NR 10 - DESEMBER 2011 www.bistandsaktuelt.no

Den store seminar-jakten

På 1970-tallet introduserte bistandsarbeidernes ulike typer godtgørelser for åpenbare samarbeid som ville ikke og senere. 40 år etter jakter topplege akter og politiske holdninger og og har som aldri før. En bar og på hotell kan gi ikke mye samarbeid som er mestendeils vordt arbeid. Side 4

Gasas grense-sprengere

Side 16

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

28.000 lesere!

X JA, jeg vil ha et gratisabonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn

Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig)

Postboks

Postnummer Poststed

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og ev. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.no

PORTO

BISTANDSAKTUELT

Norad
 Postboks 8034 Dep.
 0030 OSLO

Fagblad om utviklingssamarbeid. Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:

Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattansvarlig:

Even Tømte
even.tomte@gmail.com

Nettavisredaktør:

Jan Speed
jasp@norad.no

Journalister:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no
 Hege Opseth
heop@norad.no
 Ingvild Sahl
sahlmedia@gmail.com
 Tiril A. Skarstein
tiril.skarstein@gmail.com

Even Tømte
even.tomte@gmail.com

Prosjektansvarlig adm. prosjekter:

Christine M. Harg
harg@norad.no

Administrasjon:

Ba-Musa Ceesay
 Ellen Rojahn

Redaksjonsråd:

Nora Ingdal
 Markus Nilsen
 Ane Sigurdsson Mygland
 Asle Toje

Internett:

www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:
 Boks 8034 Dep
 0030 Oslo

Kontoradresse:
 Ruselekkveien 26 (6.etg.)

Telefoner:
 22 24 20 30 (sentralbord)
 22 24 20 40 (redaksjon)
 22 24 21 33 (annonser)

E-post redaksjon:
gz@norad.no

E-post annonser:
harg@norad.no

Design og produksjon:
 Fora Medier AS

Trykk:
 Nr1 Trykk as

Abonnement:
 Bistandsaktuelt, Norad
 Boks 8034 Dep,
 0030 Oslo

Telefon: 22 24 20 59

E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Utgiver:
 Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
 Tirsdag 13. desember 2011

Opplag denne utgaven:
 18 500 eksemplarer.

Bistandsaktuelt er medlem av **Fagpressen**.

Neste Bistandsaktuelt:
 Utkommer ca. 27. jan 2012

For Sigurd Moskvil Thorsen var Sør-Sudan drømmedestinasjonen for fredskorps-jobben hans, og i august ble han nummer 831 som fikk visum til det nye landet. FOTO: ROBERTO SCHMIDT / SCANPIX

På sporet av familiens røtter

– Det føles litt som å delta i «Tore på sporet». Det sier Sigurd Moskvil Thorsen. Endelig er det hans tur til å utforske Sør-Sudan.

Av Hege Opseth

På 70-tallet, før Sigurd ble født, fikk foreldrene jobb i Kirkens Nødhjelp og bodde i Sør-Sudan i fem år.

– Søsteren min fikk store deler av oppveksten sin i Sør-Sudan, mens min bror hadde sine første leveår der. Som attpåklatt fikk jeg ikke oppleve Sør-Sudan som barn. Men jeg føler likevel jeg kjenner landet, etter utallige samtaler rundt midtidsbordet!

Leserne av Bistandsaktueltets nettside vil kunne følge 26-åringens reise i Sør-Sudan neste år. Reisebrevene kommer i spalten «Utekontoret», en spalte skrevet av bistandsarbeidere og diplomater.

«Jeg hadde for første gang i mitt liv kommet fram til stedet som jeg hadde hørt om hele livet og som forandret mine foreldre»

Som nytilsatt «fredskorps» hører Moskvil Thorsen hjemme i første kategori. I tillegg har han vært «bistandsbarn», med barneår i Etiopia og Laos.

Nummer 831

Da beslutningen om å bli fredskorps var tatt, var det likevel ingen tvil om at Sør-Sudan var drømmedestinasjonen. Og i august fikk Sigurd stempelet som beviser at han er nummer 831 som har fått visum til «verdens nyeste land».

– Endelig er det min tur til å oppleve landet – 26 år etter at resten av familien flyttet derfra, konstaterer han.

For 26 år siden var det ingen som visste verken hva Facebook, Twitter eller blogg var for noe. Så til tross for at lite er forandret i landsbylivet, er mulighetene for kommunikasjon med omverdenen et bilde på en rivende utvikling – som i hvert fall gjør livet til utenlandske hjelpearbeidere lettere.

– Ja, hvem skulle trodd man kunne twitre herifra, smiler Moskvil Thorsen.

Sigurd Moskvil Thorsen (26), fredskorps.

Langt fra Bunnpris

Hva har gjort størst inntrykk, etter et par måneder i Sør-Sudan?

– Jeg har følt på kroppen hvordan det er å være sulten og hvordan det er å leve i ett område som mangler veiforbindelse store deler av året. Det er to ting man tar for gitt i Norge.

I sitt første reisebrev til «Utekontoret» forteller Sigurd:

«Sammenlignet med «den ris- og bønnebaserte kantina i Kuron, hvor jeg spiser mine daglige måltider, er selv Bunnpris i Kirkeveien på Majorstua en edel diamannt.»

Han skriver videre:

«Jeg har likevel lært å sette pris på ris og bønnene jeg får servert to ganger daglig. Årsaken er rett og slett

at jeg er takknemlig for at jeg får mat i et område hvor mat ikke handler om matvareutvalg, men om man har mat eller ikke.»

Alt med det samme

Hovedoppgaven for 26-åringen det neste året, på oppdrag fra Strømmestiftelsen, blir å koordinere byggingen av en yrkesfaglig skole i Kuron Peace Village, men det blir også tid til å reise litt i verdens nyeste land.

– Jeg har reist til Hileo hvor mine foreldre bodde da de jobbet her. Med et lite kart som pappa hadde sendt til meg, kjempet jeg meg gjennom ulendt terreng i to timer før jeg mest sannsynlig fant fram til ruinene av huset familien min bodde i. Det var en pussig følelse. Jeg hadde for første gang i mitt liv kommet fram til stedet som jeg hadde hørt om hele livet og som forandret mine foreldre, sier Sigurd. ■

Utekontoret

«Utekontoret» er bistandsarbeidere og diplomaters eget forum. Her er det fritt fram for å dele opplevelser fra «livet i felt». Ønsker du å bidra? Skriv mellom 2000 – 3000 tegn og legg gjerne ved bilder. Sendes: hopseth@yahoo.com.

Les mer på nett

Følg Sigurds videre på www.bistandsaktuelt.no/utekontoret